

INTERVIEW

EVROPA JE UZ BOSS

**Neko konačno mora reći da se mora razbiti okvir nacionalnog, u ovom smislu kako je do sada doživljavan u Bosni i Hercegovini
Niko nema pravo da u svoje političke svrhe koristi narod, niti njegovu tragediju
Ako se nastavi trend takve konfrontacije, aktuelna politika će nas dovesti do toga da nam stradanje postane trajan način života**

Posljednjih mjeseci građani Tuzle i regije su se imali priliku susretati sa imenom BOSS, ili na plakatima, ili na tv spotovima, ili, pak, putem Saopštenja za javnost koja su prezentirana u prilikama koje su to zasluživale. Nedvojbeno da je BOSS svojim progresivnim, a nerijetko i za ove uvjete "heretičkim" stavovima stekao mnoge simpatije među građanima Tuzle i regije, jer se učinilo da se konačno na našoj političkoj sceni pojavila politička snaga koja ne preza pred svekolikim predrasudama i koja je u stanju pogoditi u srce i dušu problema.

No, o samom BOSS-u ćemo više saznati od njegovog prvog čovjeka, gospodina Mirnesa Ajanovića.

Gospodine Ajanoviću, u najkraćem - šta je BOSS?

Ajanović: Teško je ukratko odgovoriti na ovo pitanje. Ali, u najkraćem. BOSS je nastao u ratu, kao multietnička, multikonfesionalna i multikulturalna, u punom smislu te riječi - bosanska stranka mladih i svih onih koji smatraju da na mladima svijet ostaje i stoga su kadri politička zbivanja promatrati iz pozicije mladih, kao budućnosti našeg društva. To je temelj sa kojeg mladi ne žele odstupiti, a smatram da ne bi smjeli ni njihovi roditelji, ako svojoj djeci žele, a normalno je da žele, sretniju i mirniju budućnost.

Iz kojih razloga ste se, gospodine Ajanoviću, opredijelili da krenete u stvaranje jedne političke partije?

Ajanović: Prije svega zbog toga što je došlo do razgradnje bosanskog duha koji je ideološki temelj naše hiljadugodišnje državnosti, a što je rezultiralo podjelom među ljudima, odnosno među bosanskim narodima, što je opet proizvelo - rat. Po ovom realitetu ispada da je interes kolektiva iznad interesa građana kao pojedinaca, gdje se traži podobnost i poslušnost političkim strankama i religiji, a na uštrb kvaliteta i čovjeka kao individue. Onaj koji je, recimo, u građanskim političkim partijama, ili je pak neutralan smatra se neprijateljem ili izdajnikom vlastitog naroda, odnosno proklamovanog kolektiviteta. Takvu nedemokratsku sliku imali smo u bivšem komunističkom sistemu gdje je pripadnost tzv. državotvornoj partiji određivala status pojedinca.

Konkretno, šta to znači u odnosu na aktuelne političare i politiku koju vode?

Ajanović: Aktuelni političari vode gotovo bezizlaznu politiku koja se vrti u začaranom krugu rata i stradanja. Čini se da čak i kada bi bio potpisan mir, teško bi ga mogli održati iz jednostavnog razloga što svi govore samo u ime "svog naroda", a niko iz pozicije bosanstva, odnosno iz pozicije bosanskog patriotizma koji podrazumijeva antifašističku borbu za građansku, demokratsku i sekularnu državu, u kojoj će svi građani imati ista prava.

Da li se može, po Vama, generalizirati jedan čitav narod ako se gleda kroz nacionalnu politiku koja se predstavlja kao ekskluzivni zastupnik narodnih interesa?

Ajanović: Mi se danas često susrećemo sa tezama poput one da su svi Srbi četnici, svi Hrvati ustaše, a vjerovatno i tamo smatraju da su svi Bošnjaci mudžahedini. Takva generalizacija je nemoguća. Mi tvrdimo, recimo, da su Srbi genocidni, a po toj logici isto su onda i Amerikanci koji su bacili atomsku bombu na Nagasaki i Hirošimu, ili Njemci i Italijani, ili pak Francuzi za vrijeme Napoleona. Narod, inače, nije definisan kao kolektivitet i kao subjektivitet. Jer, kako narod može da bude subjekt nečega, kako se narod u cjelini može pozivati na odgovornost za nešto što su u njegovo ime uradili pojedinci. U tom državo-pravnom smislu narod je nepostojeća kategorija.

Vi ste svjesni da je takva politika na prostorima BiH možda čak ušla i u duhovno tkivo naroda?

Ajanović: Neko konačno mora reći da se mora razbiti okvir nacionalnog, u ovom smislu kako je do sada doživljavan u Bosni i Hercegovini. Zapravo, niko nema pravo da u svoje političke svrhe

koristi narod, niti njegovu tragediju. Ako se nastavi trend takve konfrontacije, aktuelna politika će nas dovesti do toga da nam stradanje postane trajan način života, kojeg na ovim prostorima sve manje ima, ili ga ima u njegovim najtragičnijim oblicima.

S koje god strane pogledali, omladina je najveći stradalnik ovog rata. Kako vidite perspektivu mladih u toku rata, i nakon njega?

Ajanović: Tačno. Ostajemo bez mlade generacije, koja je inače, ovim ratom, dovedena u situaciju biološkog deficita, samim tim što je direktno angažovana u ratu. Mladi su dvostruki gubitnici, jer im je uništena i sadašnjost i budućnost. Mi nismo željeli da se bavimo politikom i obično smo govorili da mrzimo politiku i da nas ne zanima. Ali kada smo na ovako surov način ubačeni u žrvanj ratnih strahota, onda smo odlučili da politički artikulišemo svoje mišljenje, zbog toga što postojeće političke partije, i pozicione i opozicione, nisu u mogućnosti da zaustave rat, jer se jednostavno ne mogu izvući iz jednonacionalnog kalupa koji je i razgradio i dan danas razrađuje integrativno tkivo bosanskog duha, a time i same države.

Da li to, po vama gospodine Ajanoviću, znači da se mladi nisu politički angažirali prije rata, ali i u samom ratu?

Ajanović: Dio mladih je i do sada pokušao da utiče na svoju budućnost učlanjivanjem u postojeće političke stranke, ali je njihovo djelovanje u tim strankama bilo ograničeno, odnosno bili su samo, a i dan danas su, poslušni podmladak bez prava na upravljanje i odlučivanje. I sam sam bio u takvoj poziciji, čak i kao član Predsjedništva Stranke reformista.

Tu se postavlja i jedna dilema - da li je BOSS stranka zasnovana samo na generacijskoj osnovi?

Ajanović: Apsolutno, ne! BOSS nije izdvojen generacijski oblik političkog organizovanja, nego je politička stranka svih građana, bez obzira na starosnu dob. BOSS samo ukazuje da mladost ima prirodni i svaki drugi legitimitet za svoje učešće u vlasti Bosne i Hercegovine. Mi smo, jedino, stavili naglasak na mladost Bosne, jer je valjda svakom jasno da ovaj rat na svojim leđima nose pretežno mladi. Omladina je u svakom obliku dosadašnjeg političkog organizovanja bila u miru rezervna a u ratu glavna snaga. Mi jedino pozivamo dobronamjerne ljude da svoje životno iskustvo stave u službu budućnosti, a budućnost to smo MI.

Mislite li da će BOSS imati podršku od starijih na narednim parlamentarnim izborima?

Ajanović: Mnogi građani su izrevoltirani postojećom politikom tražili, a i sada traže, da se mladima pruži prilika da učestvuju u vlasti, kao i da mladi i obrazovani kadrovi budu u ključnim funkcijama u društvu. Samim tim što smo bili sposobni da odbranimo narod, imamo neprikosnovenno pravo da narod povedemo u sretniju i bezbrižniju budućnost. Garancija mira i blagostanja je jedino u mladima, jer su jedino mladi svjesni da su u slučaju rata stradanja upravo oni najveći gubitnici. Zbog toga je prirodno da njihova učešća u vlasti pruža najveću garanciju.

Da li BOSS ima neka konkretna rješenja?

Ajanović: BOSS smatra da raspolaže realnom, činjeničnom slikom destruiranja bosanskohercegovačke državnosti. Ta slika nije opterećena vladajućim političkim stereotipima, tronacionalnim istinama, zapadnjačkim dilemama. Na temelju tačne dijagnoze moguća je terapija koja je načelno određena Programskom izjavom i Političkom platformom BOSS-a, ali u onoj mjeri kako bi to dopustile političke vojne prilike trenutka.

Dobili ste poziv da polovinom septembra učestvujete na evropskom antifašističkom omladinskom mitingu, koji se održava u italijanskom gradu Riminiju, a u povodu 50-godišnjice pobjede nad fašizmom. Tamo ćete prezentirati i naš grad. Šta očekujete od tog skupa?

Ajanović: Ja ću u referatu evropskoj omladini predočiti način na koji se Tuzla bori protiv fašizma i svake vrste ekstremizma, i kako je uspjela sačuvati svoj hiljadugodišnji multietnički duh. U tom kontekstu, tražiću i pomoć evropske omladine progresivnim političkim snagama u Bosni i Hercegovini a i samoj Tuzli, a nadam se da će tom prilikom biti dogovorene konture Kongresa evropske omladine kojeg BOSS planira da krajem godine organizuje u Tuzli.

5. septembar 1994.

ISTINA MORA POBIJEDITI

**To što međunarodna zajednica
zove ljudskim pravima
postoji već stoljećima u biću našeg naroda
Tako će biti i narednih stoljeća,
ne zato što to neko od nas zahtijeva,
ili što to tako treba, već što kod nas, Bošnjaka,
to jednostavno - j e s t e**

U Tuzli je prošle godine iz štampe izašla knjiga “Manifest Bošnjačke Republike” autora Mirnesa Ajanovića. Sasvim sigurno tuzlansko izdavaštvo u svojoj više od sto godina dugoj istoriji do sada nije imalo takav poduhvat čija je sama najava izlaska digla više prašine nego i jedna pojava knjige dosad. Sam naslov knjige, koji se u vidu najave pojavljivao na tv, radiju i u štampi, bio je dovoljno provokativan da uzburka društvenu i političku javnost Tuzlansko-podrinjskog kantona, ali i šire.

Autor knjige je 30-godišnji političar Mirnes Ajanović koji je svoj politički angažman počeo prije prvih višestranačkih izbora u Stranci reformista, da bi u aprilu 1994. sa grupom istomišljenika oformio političku partiju - BOSS, čiji je inače, predsjednik. Provokativni i energični, nerijetko i pacifistički stavovi BOSS-a, učinili su da ova mlada politička partija bude zapažena u političkom životu zemlje. Najveći “krivac” za to je svakako predsjednik Ajanović koji se, kako i sam kaže, ne miri sa tišinom koja prati neke procese i pojave koje idu na štetu bošnjačkog, odnosno bosanskih naroda.

Iz te potrebe je, kako predsjednik Ajanović kaže, i nastao “Manifest Bošnjačke Republike”, sa osnovnom težnjom da se

sačuva biološko i duhovno biće bošnjačkog naroda kao osnovni preduslov bosanske reintegracije i uspostave suvereniteta na cijeloj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine. "Prvi korak ka tom cilju je stvaranje Bošnjačke Republike u okviru konfederalne Bosne i Hercegovine" - stoji na kraju jednog od poglavlja knjige.

Bez obzira na uspostavu Federacije i buduće zajedničke komande Armije RBiH i HVO, sve su aktuelnija mišljenja da je Bošnjačka Republika faktička realnost. Da li će doći do njenog ozvaničenja - pitanje je skriveno iza kapija budućnosti.

No, sasvim sigurno predsjednik Ajanović je prvi političar koji je još u oktobru 1994., na jednoj konferenciji za štampu, spomenuo stvaranje Bošnjačke Republike, da bi nedugo potom čitavu ideju artikulirao u knjizi priloživši i "Prijedlog nacrtu Ustava Bošnjačke Republike" sa svim detaljima društveno-političkog uređenja konfederalne Bosne i Hercegovine.

Čini se da ima i previše povoda da gospodina Mirnesa Ajanovića zamolimo za intervju.

Kako Vi gospodine Ajanoviću, kao autor "Manifesta Bošnjačke Republike" doživljavate Vašu knjigu, da li samo kao jedno individualno političko razmišljanje, ili pak kao platformu za stvaranje bošnjačke države na teritoriji Bosne i Hercegovine?

Ajanović: Vidite, meni kao autoru teško je razdvojiti jedno od drugog. To jeste individualno političko razmišljanje, ali je istodobno ono nastajalo kao plod detaljnih analiza naše ratne i političke stvarnosti. Ako i ekipa mojih bližih saradnika, pametnih i obrazovanih ljudi, pa i intelektualaca sa kojima se susrećem, na isti način vidi aktuelni trenutak - onda se više ne može govoriti o individualnom okviru promišljanja ove ideje. (Ona je kao sjeme ljiljana posijano u bošnjačku zemlju). Ma koliko ova ideja danas imala svojih protivnika, koji su to samo iz kojekakvih provincijalnih razloga, jer im je isuviše lijepo uz podršku engleskih lordova pričati o multikulturi - treba znati da se ona ne može zatrijeti i spriječiti u njenom razvoju. Da rezimiram, ja jesam analizirajući neke procese i predviđajući buduće artikulirao ideju o stvaranju Bošnjačke Republike, ali je ona danas, kao i raskršće budućnosti, alternativa za bošnjački narod. Ona je realnost, i iz tih pozicija o njoj možemo govoriti kao o platformi za stvaranje bosanske države. To narod može ili ne mora učiniti. Moja obaveza je bila da mu kažem ono što vidim.

Mislite li da Vaša ideja, gospodine Ajanoviću, može imati poklonike među bošnjačkim narodom, ali i ostalim koji bi željeli živjeti na teritoriji eventualne Bošnjačke Republike? Kako će na to reagirati i postojeće političke partije?

Ajanović: Da budem iskren, ja nemam iluzija da određene nesporne spoznaje mogu tako brzo doći do svijesti naroda, u kolektivnom smislu. Pa vidite samo koliko nam je, bez obzira na sve strahote koje su četnici prethodno počinili u Hrvatskoj, trebalo da shvatimo da će to zlo obrušiti i na nas. Vidjeli smo uništenje Vukovara, paljenje Dubrovnika, a vjerovali smo da je to ta bivša JNA nešto drugo u Bosni. Kojeg li paradoksa, dok su trajali pokolji, u Bijeljini ili Zvorniku, Sarajlije su pozivale JNA da im pomogne, da zaštiti narod. S tuzlanskog aerodroma su 1991. polijetali avioni i bombardovali civile u Hrvatskoj, ubijali djecu, a onda su se ti piloti ubice vraćali svome uobičajenom životu u Tuzli, izlazili u pozorište, u kafiće, i mi o tim ljudima nismo ništa loše mislili, ili nismo htjeli da mislimo, jer, jednostavno, nismo tako odgajani. Nas je ovaj put odgojilo vrijeme, platili smo visoku cijenu svog merhametluka, i iskreno se nadam da ćemo umjeti i brže da razmišljamo. Zapravo, mislim da se više ne može dogoditi situacija da dok četnici kolju po Zvorniku Bratunčani predaju oružje u nadi da im se neće dogoditi ništa. Želim da vjerujem da je ta naivnost stvar prošlosti te da će i ta osobina našeg naroda doprinijeti bržem shvatanju neophodnosti stvaranja Bošnjačke Republike. Vjerujem da je Bošnjacima danas jasno da se i previše zla dogodilo i sa jedne i sa druge komšijske strane da bi mogli suludo vjerovati da je prošlost moguća u sadašnjosti. Vjerujem da shvataju da će proći još mnogo vremena dok se pruži ruka povjerenja, a i tada Bošnjaci više nikada neće spavati sklopljenih očiju. Što se tiče drugih koji bi živjeli u Bošnjačkoj Republici, od volje im. Njihova prava neće biti ničim ugrožena, jedino će se morati pomiriti s time da su Bošnjaci većinski narod, što, naravno, ne znači da neki bosanski Srbin ili bosanski Hrvat, ili pak katolik i pravoslavac, a koji bude radio za dobrobit Bošnjačke Republike, to ne znači, kažem, da neće moći zauzimati neko od odgovornih mjesta u društvu. Imali ste i neko podpitanje?

Podpitanje je - kako mislite da će na to reagirati postojeće političke partije, bilo pozicione ili opozicione?

Ajanović: Neka mi i ovom prilikom bude dopuštena ta sloboda da ne razdvajam pozicione i opozicione partije. I to ne zbog one parola da postoje danas dvije stranke - naša i agresorska. To je glupost. Agresorska svakako postoji i otpor prema fašizmu nije samo preduslov našeg političkog života, već i - opstanka. Međutim, užasavam se pomisli da smo svi mi jedna stranka, jer je to korak ka inauguraciji totalitarizma, ka gušenju pluralizma. A moj politički i životni credo je da samo pluralizam, u svim oblicima, od kulturnog, etničkog, do političkog, može biti generatorom boljitka društva u cjelini i sreće naroda. Pluralizam je preduslov kritike, a kritika, dobronamjerna i konstruktivna, preduslov je otklanjanja malignih ćelija u društvu. A zašto ne mogu da odvojim poziciju od opozicije? Ne samo iz razloga kritičkih prosudbi koje imam i prema jednim i prema drugim, već i zbog toga što i jedni i drugi, svaki iz svog razloga, istrajavaju do iznemoglosti na onoj Bosni sa referendumskog plakata. Kao da je takva Bosna uopšte moguća. Ja znam da pametni ljudi kakvih nesporno ima u tim političkim partijama vide da je Bošnjačka Republika realnost, ali i da na nju ne mogu pristati zbog zapadnih kredita. I rađe će pristati da iz Zapad tapše po ramenu, kao tzv. borce za multikulturalnost, nego da pomognu svome narodu koji se iz dana u dan nalazi u sve težoj poziciji. Mene lično i moju političku partiju apsolutno ne interesuje stav tih poziciono-opozicionih partija, jer mi znamo da ovo što činimo za dobrobit svog naroda i svoje zemlje, bez imalo licemjerja i ulagivanja bilo kome. Ako Zapad štiti multikulturu neka ide u Foču, Bijeljenu ili Tomislavgrad, pa nek nešto učini za Bošnjake. Za naše srpske i hrvatske komšije mi smo se već pobrinuli jer nikome ni dlaka s glave nije falila. A neće ni u Bošnjačkoj Republici.

Da li mislite da je međunarodna zajednica spremna pristati na stvaranje, faktički, muslimanske države u srcu Evrope? U obzir, naravno, treba uzeti i američko insistiranje na implementaciji Ustava Federacije.

Ajanović: Ne želim uopšte razmišljati više u tim do sada važećim kategorijama. Ta tzv. međunarodna zajednica isuviše je opako pokazala svoje nakazno i nastrano lice prema Bosni i Bošnjačkom narodu da bi se uopšte moglo imati snage za njeno uvažavanje. Ni bošnjačko dostojanstvo to više ne može izdržati. Zar treba uopšte zarezivati nekoga ko vam je svezao ruke da vas fašistička zvijer hladnokrvno ubije. I ne samo da su nam ruke

vezali kako bi bili ubijeni, već i kako bi umirali u najgorim mukama, kako bi se na nama ti psihopatološki tipovi izivljavali u svim vidovima perverzности, i time nam i u posljednjem trenu uzimali dostojanstvo. Govorim o silovanjima bošnjakinja, o kasapljenju tijela, o svemu onome što se u vidu umobolnosti događalo po četničkim koncentracionim logorima. Tzv. međunarodna zajednica je sve to vidjela i aminovala. I otkud danas nekome pomisao da bi Bošnjaci mogli respektovati taj, otvoreno ću reći - kretenizam. Sviđalo se to nekome ili ne, mi danas imamo svoju oružanu silu, imamo garant opstanka, i nema tog koji se sa bošnjačkim narodom može igrati u bilo kojem smislu. Danas smo i mudriji i snažniji i ne vidim ni najmanjeg razloga zbog kojeg bi povijali kičmu prema nekome iz vana. U tom kontekstu mi ništa ne znači ni američko insistiranje na Federaciji. Smatram da će vremenom i američka diplomatija postati svjesna realnosti, a to je konfederalni odnos sviju triju entitetskih jedinica u Bosni i Hercegovini.

Sve bosanske partije pred međunarodnom javnošću insistiraju na multietničkom i multikulturalnom duhu Bosne, kao argumentu očuvanja državno-pravnog kontinuiteta BiH. Vi tvrdite da takve Bosne više nema, ali da je opet nekada u budućnosti može biti.

Ajanović: Volio bih kad bi mi neko dao barem jedan argument da postoji Bosna sa referendumskog plakata. To je bila izvrsna ideja, u pravom smislu te riječi civilizirana, ali mi nismo krivi što civilizacija pred kraj 20. stoljeća nije u stanju da brani svoje principe. Bez obzira na srpsku agresivnu namjeru, ta Bosna bi bila ostvariva da se međunarodna zajednica ponašala u skladu sa svojim načelima. Kažem opet, mi nismo ni najmanje krivi zbog ovoga što se dogodilo sa Bosnom. Mi smo je željeli kao slobodnu i demokratsku zemlju za sve ljude bez obzira na naciju, vjeru, političku ili bilo kakvu drugu pripadnost. To što smo prinuđeni da stvaramo Bošnjačku Republiku stvar je prinude jer sve smo možda i mogli dopustiti ali svoj nestanak - nikako. A to što sve bosanske partije insistiraju, uprkos svemu, na toj multikulturalnosti, kao navodnom argumentu očuvanja državno-pravnog kontinuiteta BiH, mislim da je čisto provincijalno pomodarstvo, bez imalo političkog sluha. Vidite tog paradoksa, Evropa nije kadra da brani principe multikulturalnosti u Bosni, i uopšte principe humanosti, a ovdje je našla provincijalce koji se kljukaju evropskim filingom

jer pričaju o multikulturi. To jeste civilizacijska ideja, ali u Bosni se, ipak, mora krenuti ispočetka i sasvim drugim putem. Jer ta Bosna, priznajmo sebi to već jednom, pretvorena je u pepeo.

Po Vama, gospodine Ajanoviću, Bošnjačka Republika, iako bi bila država prvenstveno bošnjačkog naroda, čuvala bi multietnički i multikulturalni duh Bosne, kao embrion reintegracije. Mislite li da bi u tom slučaju bosanski Srbi i bosanski Hrvati ostali živjeti na tim prostorima? Njihovi potpuni odlazak bi zauvijek označio kraj mogućnosti reintegracije.

Ajanović: Vrijeme će pokazati koliko je značajan politički kapital kojeg smo ostvarili poštivanjem ljudskih prava i civilizacijskih vrijednosti. To što se nismo svetili ni Srbima ni Hrvatima, mislim na civile, što nismo rušili njihove crkve i ravnali groblja, što smo ostali ljudi uprkos svemu - sve će to jednog dana, a nadam se vrlo brzo, biti jedan od osnovnih razloga povratka bosanskih Srba i Hrvata svojoj domovini i njihovom učešću u reintegraciji. Ovdje se jako malo u obzir uzima filozofija vremena i mijena, i to da ničija nije do zore gorjela, pa neće ni ova Karadžićeva, pogotovo jer je sačinjena od krvi, zločina i moralnog ponora. Zbog toga mi moramo biti strpljivi i znati da vrijeme radi za nas. Bošnjačka Republika bi svakako sačuvala multikulturalni duh, ne zbog nekog vani, nekog lorda Owena ili Stoltenberga i njima sličnih, već iz razloga što je naš narod, u kolektivno moralnom smislu gledano, vrh civilizacijskih normi čovječanstva, mi smo jednostavno takvi, poljuđeniji od drugih naroda i to će nam sigurno uskoro biti vraćeno srećom i blagostanjem. Naše srpske i hrvatske komšije kao što ni dosad nisu imali razloga za odlazak neće ga imati ni u Bošnjačkoj Republici, jer, kao što rekoh, biće im garantovana sva prava.

Na jednom mjestu kažete da će pravoslavni i katolici koji se u nacionalnom smislu izjasne kao Bošnjaci biti potpuno ravnopravni sa Bošnjacima islamske vjeroispovjesti. S druge strane Srbi i Hrvati, kako Vi kažete, neće moći zauzimati najodgovornija mjesta u društvu. Vaš komentar?

Ajanović: Rekao sam već, i Srbi i Hrvati će moći zauzimati ta mjesta, ali ukoliko su u prvom redu provjereni borci za dobrobit Bošnjačke Republike, a potom, naravno, ukoliko su intelektualni i stvaralački potencijal kakvog nema u bošnjačkom narodu.

Ne mislite li da bi stvaranje Bošnjačke Republike dovelo do porasta nacionalizma i netrpeljivosti prema pravoslavnim i katoličkim komšijama?

Ajanović: Oprostite, ali ja ni danas ne vidim nikakve netrpeljivosti prema našim komšijama. Ako je negdje i bilo nekih slučajeva, to su ipak samo slučajevi i ne mogu se posmatrati kao pravilo. Nacionalizam, kada je u pitanju opstanak naroda za mene je pozitivistička kategorija i ja ga razdvajam od šovinizma. Nacionalizam treba da raste jer je jako mnogo toga od vrijednosti našeg bića bilo zatirano decenijama i još decenijama će trajati ta rehabilitacija. Tada ćemo se na to što danas zovemo nacionalizmom navići i biće nam potpuno normalno da cijenimo kulturne, vjerske i istorijske vrijednosti svog naroda. Danas je to za neke još uvijek ekstremno pošto smo decenijama učili da saginjemo glavu pred svime što je muslimansko. To vrijeme je prošlo. Dakle, mislim da neće doći do ekstremističkih i destruktivističkih pojava, jer je naša energija, istorijski gledano, pozitivistička.

U svojoj knjizi kažete da će u Bošnjačkoj Republici na najvišem nivou biti poštivanje ljudskih prava. Koliko je to uopšte moguće nakon svih strahota kojima je bio izložen bošnjački narod?

Ajanović: To ne da je moguće, to već - jeste. To što međunarodna zajednica zove ljudskim pravima postoji već stoljećima u biću našeg naroda. Tako će biti i narednih stoljeća, ne zato što to neko od nas zahtijeva, ili što to tako treba, već što kod nas, Bošnjaka, to jednostavno - jeste.

Na koje sve načine ćete se truditi da realizirate Vašu ideju o stvaranju Bošnjačke Republike u okviru konfederalne Bosne i Hercegovine?

Ajanović: Pisanjem i izdavanjem knjige "Manifest Bošnjačke Republike" ja sam samo izvršio svoju patriotsku i bošnjačku dužnost da svome narodu pokažem put opstanka i pobjede, onako kako ga ja vidim. Sve ostalo dogodiće se bez mene, Vas, ili nekog trećeg. Taj proces samospoznaje mora se okončati i krunisati stvaranjem bošnjačke republike, kao prvim korakom ka reintegraciji BiH. Taj proces je nezaustavljiv i iluzorno je pokušavati zaustaviti ga.

Mnogi različito tumače odnos između bosanstva i bošnjaštva. Kako to vi vidite, s obzirom da vaša stranka nosi predznak - bosanski?

Ajanović: Po meni postoji samo jedno jedino tumačenje, i ono je u realnosti, Bošnjaci su nacija koja se tvori od bosanskih muslimana, kao naroda sa svojom specifičnom kulturom i tradicijom. To ne znači da i pripadnici drugih konfesija ne mogu svoje nacionalno osjećanje pronaći u bošnjaštvu. Međutim, ne može postojati bošnjački Srbin kao što, recimo, postoji hrvatski Srbin. Bosanski Srbi i bosanski Hrvati su već formirani kao nacija. A što se tiče bosanstva, ono je zajednički imenitelj svih bosanskih nacija i naroda, ništa manje nego što je to slučaj u Švicarskoj gdje žive odvojeno Italijani, Njemci, Francuzi, ali ih veže ista teritorija. Tri bosanske nacije veže, dakle, ista teritorija, i to je, za sada, jedino zajedničko. Uspostavom mira biće moguće, vjerovatno, i gradnja državne odrednice koja neće, a niti prirodno može uticati na gušenje nacionalnog identiteta svih bosanskih nacija. Moja stranka, da i to kažem, nosi odrednicu - bosanska, jer je cjelovita BiH konačni interes Bošnjaka koji su njen većinski narod i koji su živjeli a i živjeće na najvećem dijelu bh teritorije. Ključno mjesto zauzima zaštita Bošnjaka ne ugrožavajući istovremeno građane ostalih nacionalnosti koji se ni jednog trenutka ne smiju osjetiti zapostavljenim.

Nedavno ste, gospodine Ajanoviću, prilikom jednog od svojih javnih istupa najavili da će politička partija kojoj ste sada predsjednik, ukinuti odrednicu “omladinski” i ujedno sačuvati onu prepoznatljivu odrednicu BOSS. Da li to u nekom smislu znači i promjenu političkog kursa stranke? I da li time težite ka stvaranju stranke za sve građane od 7 do 77 godina?

Ajanović: BOSS je i do sada, bez obzira na odrednicu “omladinski”, bio otvoren za sve, kako vi rekoste, od 7 do 77 godina. To smo u više navrata i kazali. Zapravo, pokušali smo sve izdići na viši nivo političke svijesti, računajući da je svaki građanin politički svjestan da borba za interes mlade generacije istodobno biva i borba za društvo u cjelini. Ako roditelji, ili pripadnici “treće starosne dobi”, podržavaju politički program u čijem su epicentru interesi mladih, oni se time zalažu ne samo za svoje potomstvo, sinove i kćeri, već i za sebe, jer jedino društvo koje je okrenuto mladima okrenuto je i budućnosti. BOSS je nastajao u specifičnim okolnostima, u vrijeme blokade, rata i sa četnicima i sa ustašama, kada se činilo da jedino mir po svaku cijenu može očuvati našu biološku nacionalnu nit. Prijetila je opasnost da najvitalniji

dio našeg naroda nestane u vrtlogu susjednih antimuslimanskih agresija. Tada je pacifizam bio jedan od osnovnih crta naše politike. Moram reći da je to dobrim dijelom i danas, s obzirom da vjerujemo da će vrijeme svojim zakonitostima učiniti više nego što bi to mi danas mogli oružjem. Vrijeme će, kao i uvijek, istorijski gledano, na pravo mjesto dovesti fašizme, zločince i zlo. Dobro mora pobijediti, i zato snop pacifizma u našoj politici ima svoga smisla. Mi znamo da se uopšte na pominjanje pacifizma ili bilo kakvog mirotvorstva, u vrijeme kada su još uvijek na snazi parole “od Une do Save i od Drine do Mora”, gleda na kao nekakvo bogohuljenje. Ne! Mi smo samo realni! Možda i više od toga. Jer svoje želje usklađujemo sa mogućnostima, i to je jedini način da se iz svega izvučemo sa što manje gubitaka, a što spremniji za budućnost, jer budućnost svake nacije utemeljena je u omladini i stoga ne može se sa životima mladih raspolagati kao sa statističkim brojkama!!! Ako to mogu zapadni licemjeri, to ne možemo mi! Jer mi više ni jednog Bošnjaka viška nemamo! Otuda taj pacifizam, ako se ovo što govorim uopšte tako može nazvati.

Čini se da smo malo odlutali od teme, gospodine Ajanoviću. Zašto - Bosanska stranka?

Ajanović: Jednostavno rečeno, definicija našeg političkog programa kroz “Manifest Bošnjačke Republike” je, sudeći po reakcijama, izazvala opštu pozornost i interesovanje javnosti. Ogroman je broj do sada neovisnih intelektualaca, pa i onih koji su djelovali u drugim političkim partijama, koji su sada sebe i svoje opredjeljenje pronašli u ovoj ideji. Oni su dobili definiciju onog što osjećaju, a to bi se moglo reći i za bošnjački narod. Dakle, više nije riječ o omladini, već o narodu, i najprimjerenije ime za tu istinsku političku snagu je - Bosanska stranka. Jer mi, kako rekoh, danas samo polazimo od Bošnjačke Republike kako bi sutra, sasvim sigurno, bošnjački i bosanski suverenitet ostvarili na cijeloj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, jer svi smo mi u prvom redu Bosanci koji su ovoj zemlji podarili najljepši dio dosadašnjeg života.

7. juni 1995.

PRVI KORAK KA REINTEGRACIJI BOSNE

Na kartu unitarne države se moglo igrati do posljednjeg trena, ali ne i poslije Svjedoci smo da su mnogi dokumenti koji su bili u interesu naše zemlje ostali mrtvo slovo na papiru Sve te rezolucije i deklaracije služile su samo za trenutačno pranje evropske i svjetske savjesti, i ništa više

Po Vama na etničku podjelu Bosne i Hercegovine je trebalo pristati u vrijeme lisabonskih pregovora, ali pod uslovom da Bosna ostane kao suverena država. Zbog čega do toga nije došlo?

Ajanović: Pogotovo u vrijeme kad je velikosrpska agresija bila sasvim izvjesna bilo je racionalno pristati na etničku podjelu. Na kartu unitarne države se moglo igrati do posljednjeg trena, ali ne i poslije. Osim toga, Bošnjaci bi dobili teritoriju od 44 odsto koja im faktički i pripada. Međutim, oni koji su u to vrijeme vidjeli ovakav realitet bili su sputani agresivnim javnim mnijenjem koje je širom Bosne na mitinzima skandiralo protiv etničke podjele. Te mitinge su, prisjetićemo se, organizovale opozicione partije tako da dio pozicije, koji je, moguće, bio svjestan opasnosti ovakvog "događanja naroda" nije bio u stanju učiniti ništa.

Jednostavno, plitka politička emocija koju su u narodu instrumentalizovale opozicione stranke dovela je do pomračenja uma tako da su i oni koji bi mogli ukazati na opasnost

takvog stava morali ćutati. Međutim, te analize prošlosti ne mogu promijeniti sadašnjost. Ona je takva kakva jeste i u odnosu prema njoj ne smije biti bilo kakvih razmimoilaženja. Uz svo poštivanje demokratskih principa i političkih pluralizma mi moramo biti jedinstveni kada je u pitanju naš opstanak. Vremena za razglabanja jednostavno nema jer pored četničkog neprijatelja tu su i oni evropski, kršćanski koji se sve vrijeme agresije zalažu da nas, jednostavno - nestane! Kada uzmemo u obzir svo to neprijateljsko okruženje slobodno možemo reći da smo već izvojevali jednu veliku pobjedu. Jer nas ima i biće nas! I zbog toga ne vidim razloga za bilo kakvo razmimoilaženje pri političkim stavovima.

Koliko po Vašem mišljenju gospodine Ajanoviću već evidentan sukob između Karadžića i Miloševića može utjecati na razvoj situacije u Bosni i Hercegovini?

Ajanović: Moram priznati da nisam tako brzo očekivao sukob između Miloševića i Karadžića. On jeste bio izvjestan, ali po srpskog agresora on dolazi u najkritičnijem momentu, u vrijeme kada naša Armija takoreći proporcionalno jača onoliko koliko opada moć četnika. To radikalno mijenja odnos snaga. Ovim sukobom se ruši ideja o velikoj Srbiji jer naspram sebe danas imamo ne sukob ideja koliko sukob, da tako kažem, voždova, lidera opijenih vlašću od kojih više nijedan nije spreman da bude podređen ovom drugom. Karadžić nema namjeru da vlast preda Miloševiću, smatra se dovoljno jakim da čak od Miloševića preuzme i Srbiju. S druge strane Miloševićev interes je da se distancira od Karadžića jer mu ovaj prijeti uzimanjem vlasti u Srbiji. Mi moramo biti svjesni da ovaj raskol mora ostaviti posljedice i u političkom mišljenju bosanskih Srba na okupiranim teritorijama. Sasvim sigurno, jedni su za Miloševića, a drugi za Karadžića. Milošević neće prezati da svog političkog protivnika imenuje ratnim zločincem. Tu je naša velika šansa. Mi kažemo da je Bošnjačka Republika samo prvi korak ka potpunoj reintegraciji Bosne, države u kojoj više nikada neće biti ugrožen Bošnjački narod. Međutim, to je i svojevrsan keć u rukavu. Jer podjelom Bosne lanćano dolazi do legalnog cijepanja tzv. Jugoslavije (Kosovo, Sandžak, Crna Gora, Vojvodina). Za razliku od Miloševića koji je jaćanjem Karadžića dezintegrisao vojno-politićku realizaciju ideje o velikoj Srbiji, Tuđman je radio mnogo perfidnije. U tzv. Herceg-Bosni, odnosno u krilu HDZ-a koji se bori za secesiju tzv. hrvatskih

prostora nikada nije ojačao ni jedan političar koji bi se suprotstavio Tuđmanu. Tuđman je ipak stvorio kompaktnu cjelinu, htjeli mi to priznati ili ne. U tome mu je, naravno, pomogla i američka Federacija.

No, i to dolazi pod znak pitanja rušenjem ideje o velikoj Srbiji koja je počela sukobom Miloševića i Karadžića.

Vjerujete li, gospodine Ajanoviću, da će Milošević priznati Bosnu i Hercegovinu i šta bi po Vama takvo priznanje značilo?

Ajanović: Kod nas se uistinu oko nekih stvari diže veća prašina nego što je to potrebno. Da, ja vjerujem da će Milošević priznati Bosnu i Hercegovinu i to iz razloga političkog manevra. To će i u međunarodno-pravnom smislu biti kraj ideje o velikoj Srbiji, međutim pitanje je koliko će to izmijeniti stanje na terenu. Svjedoci smo da su mnogi dokumenti koji su bili u interesu naše zemlje ostali mrtvo slovo na papiru. Sve te rezolucije, deklaracije i sl. služile su samo za trenutačno pranje evropske i svjetske savjesti, i ništa više. Diplomati bi i da pritiskom na Miloševića i njegovim priznavanjem BiH operu svoju savjest, bez obzira da li će taj čin imati efekta. S druge strane, kada se radujemo mogućem priznanju mi apsolutno ne vodimo računa o zamci koja se tu krije. Emotivno doživljavamo priznanje od strane Srbije kao da nismo međunarodno priznata država, i kao da ćemo tako biti, da kažem, priznatiji nego što jesmo. A zamka je sljedeća. Postojeće svi argumenti da se kaže kako je ovdje građanski rat, a ne velikosrpska agresija. Srbija će se deklarativno distancirati, a trupe četnika iz Srbije će i dalje moći dolaziti na bosansko ratište i ubijati civile po našim gradovima. U svemu će jedino profitirati kontakt-grupa i Milošević, a naravno i Karadžićevi Srbi s obzirom da im status građanskog rata u BiH obezbjeđuje tzv. prava za koja su se borili. Da rezimiram, protiv priznanja Bosne i Hercegovine od strane Srbije ja nemam ništa, međutim smatram da tome ni izbliza ne treba pridavati toliku važnost. Na našem državnom vrhu, koji sigurno raspolaže boljim informacijama je da odluči koliko nam to ide u korist.

Gledate li tako, gospodine Ajanoviću, i na prašinu koja se diže oko ukidanja embarga na uvoz oružja?

Ajanović: Našli ste dobro poređenje. Ukidanje embarga više bi bio simbolični čin i priznanje legalnoj bosanskoj vladi nego što bi to bitnije promijenilo stanje na terenu. U ovakvom

vojno-političkom trenutku to za nas nije najpovoljnije rješenje. Vjerujem da će u nekim budućim vremenima ponašanje svjetske diplomatije biti okarakterisano kao zločinačko, saučesničko u genocidu nad Bošnjacima. Nama su vezane ruke pred agresorom koji nije htio samo našu teritoriju, već i naše živote, koji se nije zadovoljavao etničkim čišćenjem i raseljavanjem, već je htio bošnjačku i muslimansku smrt. Po mojim informacijama skidanje embarga za našu Armiju ne bi gotovo ništa promijenilo u smislu jačanja odbrambene moći. Dakle, opet bi dobili još jedno mrtvo slovo na papiru, još jednu farsu, dokument o pranju svjetske diplomatske savjesti. A šta bi to značilo za Karadžićeve Srbe? Pa oni tek tada u svojim zločinačkim atacima ne bi imali nikakvih stega. Mogli bi koristiti rakete, avijaciju i sve one potencijale koje do sada nisu. Vjerujem da je to za neke zemlje koje nam nisu naklonjene još jedan od načina da se Srbima dopusti realizacija zločinačkih i genocidnih namjera.

Ni u jednom sistemu, koliko god on bio demokratski, nije baš ugodno govoriti o greškama aktuelne vlasti. Vi se u svome djelu djelimično dotičete i toga. Osjećate li se nelagodno zbog toga?

Ajanović: Ne, jer mi smo tradicionalno i istorijski demokratska i tolerantna sredina. Nas dolaze iz Evrope učiti o multikulturi i demokratiji, a toga kod nas ima u svakom segmentu življenja, možda i više nego što je potrebno. Uzmite recimo samo naše medije, brojne listove u kojima nema šta sve nije pisano, a nikome nije falila ni dlaka s glave. Mislim da kod nas, uprkos ratu, postoji jedan visoki stupanj demokratije. Zbog toga vjerujem da će javnost i imati priliku da svoju budućnost, a da ne kažem i opstanak, prepozna u Bošnjačkoj Republici.

19. oktobar 1995.

BOŠNJAČKA I BOSANSKA ALTERNATIVA

**Još uvijek su važeći zaključci Londonske
konferencije po kojima se neće priznati
teritorijalna osvajanja**

**U oktobru 1994. rekao sam da
postoje tri mogućnosti: cjelovita BiH,
konfederalna BiH sa tri etnička entiteta,
ili podjela BiH na dva dijela,
što znači realizacija sporazuma iz Karadorđeva
Cjelovite BiH nema, u onom unitarnom smislu,
i to treba da nam je svima jasno**

Vrlo brzo nakon početka četničke agresije na RBiH i bošnjački narod u zarudeloj Tuzli se osjetila politička polarizacija parlamentarnih stranaka. Budući da je zarudela koalicija, koja ima vlast u Općini Tuzla, putem svojih lokalnih medija projicirala te i takve ideje, došlo je do polarizacije među Bošnjacima, što bi oni rekli - među građanstvom.

Vrijeme je radilo u korist bošnjačke svijesti, ali su zarudeli mediji i dalje stvarali sliku validnosti "građanske opcije". Htjeli to priznati ili ne, Tuzla je još uvijek podijeljena između političkih snaga koje u opstanku Bošnjaka vide opstanak Bosne, i onih koji u tetošenju preostalim Srbima vide "mogućnost reintegracije".

Ovo gore je bitno napomenuti da bi razumjeli političku pojavu Mirnesa Ajanovića, autora političke studije "Manifest Bošnjačke Republike" i predsjednika Bosanske stranke. Naime, pojava ove političke opcije je u najmanju ruku među tuzlanskim političkim polovima izazvala zbunjenost. Iako su i studija i ideja o stvaranju Bošnjačke Republike naišli na veliko odobravanje

naroda, do sada se ni jedna politička struktura nije oglasila u vezi s tim. **Da li to znači odobravanje ili negiranje?** Ako se sve političke strukture slažu s idejom, da li je zbog svojih prethodnih proklamacija “ne smiju” prihvatiti, iako je Ajanović duboko argumentira kao - realnost? U slučaju da su protiv ideje, s obzirom na slobodu političkog dijaloga u Tuzli, odavno bi već to rekli.

Sva ta čudnovata atmosfera, koja podsjeća na pat-poziciju, oko Ajanovića stvara obol disidentstva, iako je sve za šta se zalaže duboko argumentirano interesima bošnjačkog naroda, ali i države Bosne i Hercegovine.

Ko je Mirnes Ajanović?

Rođen 1964. Imao djetinjstvo poput većine bošnjačke djece, okićeno Bajramima i simbolima ondašnjeg vremena. Kao vrlo mlad postaje uspješan privatni poduzetnik i vrijeme kraha komunizma dočekuje sa konstruktivnim ekonomskim idejama. Stranka Ante Markovića učinila mu se najpogodnijom za realizaciju takvih ideja, i postaje jedan od njenih inicijatora i osnivača na tuzlanskoj regiji. Uspješna “reformistička” predizborna kampanja, i pobjeda na izborima u Tuzli, može se umnogome pripisati i tada 25-godišnjem Mirnesu Ajanoviću. Iako je napustio Bešlagićevu stranku, jer su se njegove političke ideje kosile sa “multikulturnom opcijom”, i danas ga mnogo vežu za UBSD. Ipak, Ajanovićeva politička ideja je dijametralno suprotna Bešlagićevoj. Od aprila 1994. kada je osnovan BOSS, i februara 1995. kada se pojavio “Manifest Bošnjačke Republike” (iako je Ajanović još u oktobru 1994. na press-konferenciji najavio pojavu ove platforme) - Ajanović postaje sve udaljeniji od svoje političke prošlosti. Ali je dovoljno daleko i od vladajuće Stranke demokratske akcije, iako mu danas mnogi pripisuju da je pod njenim patronatom.

Činjenica je, ipak, da se i pozicija i opozicija još uvijek drže podalje od Ajanovićeve političke ideje. Sve veća popularnost BOSS-a i platformske političke studije dokaz su prihvatljivosti ideje među najširim slojevima bošnjačkog naroda. Političari su još uvijek na starim pozicijama, a narod - prihvata nove.

Sve to se čini sasvim dostatnim razlozima za razgovor sa Mirnesom Ajanovićem, autorom i zasad jedinim političkim zastupnikom ideje o stvaranju Bošnjačke Republike.

Kad govorimo o “Manifestu Bošnjačke Republike”, koji je autorska politička studija, mi govorimo i o Bosanskoj

stranci, čija je to politička platforma. U najkraćem, šta je rečeno u “Manifestu Bošnjačke Republike”?

Ajanović: Studija je sačinjena iz nekoliko dijelova. Prije nego sam ušao u predstavljanje i argumentiranje ideje o Bošnjačkoj Republici pokušao sam da dam istorijski aspekt stradanja Bošnjaka u okruženju u kome se nalaze. Pokazalo se da su sva bratstva-jedinstva, sve zajednice sa drugim koje su Bošnjaci imali u svojoj istoriji, na kraju rezultirale ili genocidom, ili u najmanju ruku inferiornim i ponižavajućim položajem. Ovaj genocid je najveće stradanje u istoriji Bošnjaka! I smatram da vremena za učenje više nema. Ovo je istorijski momenat da se Bošnjaci zaštite, stvaranjem svoje nacionalne teritorije, Bošnjačke Republike, u okviru konfederalne ili federalne BiH. Bošnjaci konačno moraju biti svoji na svome.

Stvaranje bošnjačke nacionalne teritorije Vi argumentirate i nekim važećim međunarodno-pravnim dokumentima?

Ajanović: Riječ je o “Lisabonskom prijedlogu” iz 1992. Ekspertna komisija Evropske zajednice tada je napravila etničku kartu Bosne i Hercegovine, po kojoj 44 odsto bh teritorije pripada Bošnjacima, naime na toj teritoriji Bošnjaci čine etničku većinu. Budući da je taj dokument verifikovan od Evropske zajednice, on ima pravnu validnost. Moja teza je da Bosna i Hercegovina ili će biti nepodijeljena, ili će se administrativno dijeliti na tri dijela. U slučaju podjele, a već je imamo, mi nemamo ni jedan razuman razlog zbog kojeg bi odustali od svojih 44 odsto teritorije. Prisjetimo se, još uvijek su važeći zaključci Londonske konferencije po kojima se neće priznati teritorijalna osvajanja. Ti zaključci postaju nevažeći onog trena kad mi pristajemo na “ženevsku podjelu”, odnosno na Federaciju i tzv. srpski entitet. Time mi, zapravo, priznajemo teritorijalna osvajanja, te zaključci Londonske konferencije nisu više obavezujući ni za koga. Međutim, ukoliko bi išli sa pozicija “Lisabonskog prijedloga”, i tražili svojih 44 odsto teritorije, teritorijalna osvajanja velikosrpskog agresora ne bi mogla biti priznata, i londonski zaključci bili bi obavezujući.

BOSS - Bosanska stranka nastala je kao krilo “reformista”, odnosno kasnije Unije bosanskohercegovačkih socijaldemokrata, a Vi ste bili pod jakim utjecajem jednog od članova užeg političkog savjeta Selima Bešlagića, rahmetli Sejfe Šarića? Kako je sazrela Vaša Bošnjačka Republika?

Ajanović: Rahmetli Sejfo Šarić bio je najmudriji čovjek kojeg sam poznao. U satima dugim razgovorima, po prvi put sam osjetio kako nečija misao, snažna i biserno jasna, može vajati i doradivati moju. Rahmetli Sejfo Šarić je bio mudar poput stoljeća. U vrijeme kada niko nije ni smio pomisliti na administrativnu podjelu Bosne i Hercegovine, Šarić je pisao i govorio da “tri nacionalna legitimiteta zakonomjerno vode uspostavi suvereniteta svaki na svom dijelu teritorija”. Nakon Šarićeve smrti tu misao sam dovršio pozivanjem na “Lisabonski prijedlog”. Šarić je znao da će doći do podjele Bosne i Hercegovine, ali nikada nije spomenuo Bošnjačku Republiku. Budući da je pisao u jednom od tzv. Bešlagićevih listova, mnogi su ga dovodili u vezi sa UBSD-om. Međutim, ja sam svjedok da su se Šarić i Bešlagić zauvijek rastali nakon nekoliko susreta. Šarić mu je rekao: “Žao mi je, ja vas potpuno razumijem, ali vaša politička platforma je mrtvo more”. Šarić je projicirao još tada podijeljenu, a Bešlagić i danas zagovara referendumsku cjelovitu Bosnu i Hercegovinu. To dvoje nema nikakve veze. U to vrijeme, krajem 1993, UBSD je namjeravao osnovati svoj podmladak - Omladinsku socijaldemokratsku organizaciju UBSD-a. Ja sam određen, kao član Predsjedništva, za nosioca posla. Međutim, moja politička ubjeđenja su bila sasvim suprotna od “reformističkih”, i smatrao sam da bih lagao sebe ako bi i dalje ostao u nečemu u šta ne vjerujem. Vjerovao sam u realitet, i u egzistencijalnu potrebu da naš narod iz tog realiteta izađe sa što manje žrtava. I ne samo to, već i da se zaštiti i sačuva, ne kroz kojekakva već viđena nacionalna stapanja na svoju štetu, već kroz uspostavu suvereniteta i samobitnosti na svom dijelu teritorije. Sa tim uvjerenjem vrijedilo je krenuti u posao osnivanja stranke i stvaranje takve, bošnjačke i bosanske realne političke platforme.

Vi i Vaši suradnici odlučili ste zaplivati samostalno. Mislite li da će se oko ove političke platforme okupiti iole značajniji broj istomišljenika?

Ajanović: Ja sam duboko uvjeren da će se oko ove platforme okupiti čitav bošnjački narod, i u političkom i u kolektivističkom smislu. Zbog toga, Vašu riječ “iole” prihvatam kao nešto što već odavno nije tako. Pitaću ja Vas, a nadam se da ćete u pitanjima pronaći odgovor. Oko koje političke platforme bi se trenutno mogli okupiti bošnjački političari kad je cjelovita i multikulturalna referendumska Bosna i Hercegovina stvar prošlosti? Koja to politička ideja može biti spasonosna za bošnjački narod? Ne

mislite valjda da je to ideja suživota sa onima koji su nas klali, koji nas kolju i koji bi nas i sutra klali ako im se ukaže prilika? Mislite li da je bošnjački narod još uvijek naivan da bi čak povjerovao i u političku ideju Federacije, od koje jedino što imate jesu otvoreni putevi i na desetine hrvatskih kontrolnih i prelaznih punktova? Na žalost, validnost političke ideje još uvijek se cijeni po podršci koju joj daju ili ne daju vladajuće i opozicione stranke. Ideja o Bošnjačkoj Republici nije podržana ni od jedne stranke, i to iz vrlo pragmatičnih razloga. Ako bi je podržali, morali bi se odreći svojih platformi koje proklamuju “cjelovitu, nedjeljivu, itd. Bosnu i Hercegovinu”. Problem je što je zbog takve Bosne i Hercegovine palo mnogo bošnjačkih žrtava, i danas se niko ne usuđuje reći da politički nije bio u pravu, iako realnost sama govori sve. Moja politička savjest je čista, jer sam još u oktobru 1994. glasno i jasno rekao da se rat mora i može zaustaviti stvaranjem Bošnjačke Republike za Bošnjake, i druge koji žele ostati u njoj, u okviru konfederalne Bosne i Hercegovine, sa i druga dva ravnopravna entiteta. Od oktobra do danas poginulo je mnogo naših građana. Duboko sam uvjeren, da je bilo manje političke sujete, da se realno gledano na ideju o Bošnjačkoj Republici, sigurno bi bilo manje žrtava. Kako vrijeme prolazi ova politička platforma će, po mom uvjerenju, imati sve veći značaj.

Kako to mislite?

Ajanović: Jednostavno, ako se Bošnjaci izbere za svoju republiku imaće sve pretpostavke za opstanak i afirmaciju, kao i za reintegraciju Bosne i Hercegovine, kao svog krajnjeg nacionalnog interesa. Bošnjačka Republika će biti embrion bosanstva, dakle reintegracije, jer su Bošnjaci jedina integrativna supstanca države BiH. Bez njih nema ni Bosne i Hercegovine. (Zbog toga mi nosimo naziv Bosanska stranka, a ne Bošnjačka, jer je naš krajnji cilj reintegracija BiH, kao nacionalnog interesa bošnjačkog naroda, i povratak tog naroda na sva svoja vjekovna ognjišta). S druge strane, ukoliko se ne krene u realizaciju ove ideje, ja ću to slobodno reći, plašim se da vrlo brzo na ovim prostorima neće biti bošnjačkog naroda. Za mene, “dejtonski sporazum” znači Karadorđevo, a Federacija ostvarenje “velike Hrvatske”, u kojoj će Bošnjaci biti poput kosovskih Albanaca u Srbiji, dakle građani drugog reda. Po inerciji, ostvarujući svoje ekonomske, egzistencijalne i druge interese pojedinci će se vrlo brzo preimenovati u Hrvate. Bošnjačke djevojke udavaće se za federalne partnere, kako im

djeca ne bi bila obespravljena i sl. Znete, od pojedinca ne možete očekivati da štiti nacionalni interes. On ide za svojim interesima. Danas su to krštenica, putovnica i sl., a vrlo brzo promjena imena, vjere, kulture... Taj antibošnjački proces brzo napreduje. I zbog toga smatram, i u jednom i u drugom slučaju, da će ova ideja biti sve aktuelnija. Ne bih volio da sutra ostaci Bošnjaka, negdje u dijaspori, kažu kako im je narod nestao jer se nije zaštitio svojom republikom. Međutim, uprkos svemu, tragično je kad vidim kako aktuelne političke strukture prećutno verifikuju sve ove antibošnjačke procese. Kaže se, to je u interesu Federacije. Raduje me, jedino, što sam narod, onaj obični, da tako kažem, politički nepismen, postaje svjestan svega. U tome vidim šansu opstanka. I vjerujem da ćemo se na narednim izborima u potpunosti naći. Ne vjerujem da će narod, s druge strane, progutati raznorazne platforme, koje su u suštini gorke pilule njegovog nestanka.

Kakvu Bosnu i Hercegovinu vidite u budućnosti? Da li cjelovita BiH ili Bošnjačka Republika?

Ajanović: Još u oktobru 1994., na press-konferenciji rekao sam da postoje tri mogućnosti: cjelovita BiH, konfederalna BiH sa tri etnička entiteta, ili podjela BiH na dva dijela, što znači realizacija sporazuma iz Karadžorđeva. Cjelovite Bosne i Hercegovine nema, u onom unitarnom smislu, i to treba da nam je svima jasno. "Dejtonski sporazum", i mogućnost uspostavljanja veza između entiteta i tzv. matica vrlo brzo bi se formalno pravno verifikovao i to bi značilo kraj hiljadugodišnjeg državno-pravnog kontinuiteta BiH. Jedino Bošnjačka Republika može sačuvati, Bosnu, Bošnjake i ostale bosanskohercegovačke narode. Kršćanska međunarodna zajednica tada ne bi dopustila odvajanja druga dva entiteta jer bi to za sobom povlačilo međunarodno priznanje Bošnjačke Republike, a oni su toliko konzervativni da ne bi dopustili postojanje države u Evropi u kojoj bi živjeli većinski muslimani. Ali, sasvim sigurno bi prihvatili postojanje takve konfederalne ili federalne jedinice. Za Bosnu i Bošnjake nema alternative osim Bošnjačke Republike.

19. oktobar 1995.

SKUPO PLAĆENI IDEALIZAM

**Ako pođemo od činjenice da
Bosne bez Bošnjaka nema,
a da realnost prijete nestankom
i Bosne i Bošnjaka,
onda ne bi trebalo biti teško odrediti se
politički naspram toga**

Gospodine Ajanoviću kako procjenjujete aktuelne tokove nakon inicijative Ričarda Holbruka, i da li je došlo do buđenja savjesti međunarodne zajednice?

Ajanović: Opšte je poznato da je tzv. američka inicijativa i sve što se u BiH događa direktno uzrokovano Klintonovom predizbornom kampanjom. Dakle, ne radi se ni o kakvom zakašnjelom buđenju savjesti međunarodne zajednice, ni o kakvom njihovom osjećanju humanosti, ovo je jednostavno puki interes. Jer da je suprotno, srpski fašizam bi bio zaustavljen još 1992.

Kako vidite budućnost BiH?

Ajanović: BiH nikada više neće biti kakva je bila i kakvu smo željeli. Toga moramo biti svjesni. I sadašnje garancije očuvanja njenog državno-pravnog kontinuiteta treba prihvatiti s rezervom, dokle god prijete opasnost cijepanja BiH na dva dijela.

To bi značilo kraj hiljadugodišnjeg postojanja Bosne i Hercegovine.

Šta bi bilo sa bošnjačkim narodom?

Ajanović: Koliko god to bolno zvučalo, i koliko god željeli vidjeti drugo, a ne ono što jeste, u takvom razvoju situacije bošnjački narod bi se vremenom asimilirao u tzv. federalni entitet, što u prevodu znači ostvarenje velike Hrvatske. Samo je jedan način da se tome suprotstavi.

Mislite da je to stvaranje Bošnjačke Republike?

Ajanović: Duboko sam u to uvjeren! Bošnjačka Republika ne samo da je u stanju zaštititi bošnjački narod, već je jedino sa tih temelja moguća reintegracija BiH. I još nešto: ako bi stvorili Bošnjačku Republiku, do podjele BiH, i uništenja njenog državno-pravnog kontinuiteta ne bi došlo nikada. A evo zašto: međunarodna zajednica jednostavno ne bi dopustila cijepanje države na tri dijela, jer bi tada dobila bošnjačko-muslimansku državu u srcu Evrope. Oni to neće dopustiti, jer su i preveliki klerošovinisti da bi se s tim pomirili, ali bi sigurno prihvatili postojanje takve federalne ili konfederalne jedinice u okviru države BiH. U suprotnom, oni su zainteresovani za uništenje Bošnjaka (islama), tako što će se utopiti u federalni entitet koji bi sutra bio pripojen Hrvatskoj.

Činjenica je ipak da ni jedna politička stranka ni iz pozicije ni iz opozicije nije podržavala Vašu ideju?

Ajanović: To najbolje govori o stupnju naše političke svijesti. Ako pođemo od činjenice da Bosne bez Bošnjaka nema, a da realnost prijeti nestankom i Bosne i Bošnjaka, onda ne bi trebalo biti teško odrediti se politički naspram toga. Međutim, sve političke partije su ukoljenčene svojim programima i predizbornim opredjeljenjima. Apsurdno je, ali dok nestaje Bosne, dok se prijeti opstojnosti Bošnjaka, oni se brinu o svojim programima koji u odnosu na realnost više nemaju smisla.

Mislite li da je uskoro moguć zaokret?

Ajanović: To je zapravo stvar sujete koja u ovim odsudnim vremenima ne bi smjela postojati. Sve naše političke strukture moraju znati da smo mi učinili sve na očuvanju multietničke i multikulturalne BiH. Naša savjest je čista i pred čovječanstvom i pred historijom. Ali, moramo biti svjesni da civilizacija ne želi Bosnu kakvu smo mi željeli, iako je takva BiH bila civilizacijski ideal. Cijena našeg idealizma je 250.000 mrtvih, i krajnje je vrijeme da se okrenemo i sebi.

5. mart 1996.

JA SAM BOSANSKI ŠOVINIST, PREZIREM SVE KOJI NISU ZA BOSNU

**Za razliku od svih političkih struktura,
borbu za bosanstvo, za reintegraciju naše zemlje,
u ovom momentu vidim u unitariziranju
bošnjačkog političkog faktora kao jedine
političke supstance koja kolektivno želi BiH
U toj želji ima prostora za sve druge građane,
bez obzira na naciju,
dakle, za sve Bosance i Hercegovce
Bošnjački nacionalni cilj je jedino u suprotnosti
sa srpskim i hrvatskim nacizmom i separatizmom**

Dok se Haris Silajdžić već poigrava sa nestrpljenjem građana sa najavljenom konvencijom svoje stranke odgođen je termin 10. april, jer je to datum nastanka Pavelićeve NDH, na političkom nebu se pojavio kontroverzni Mirnes Ajanović. Za "Ljiljan" argumentira svoje stavove o Bošnjačkoj republici, velikodržavnom bošnjačkom projektu, bliskosti sa SDA, svom političkom radikalizmu itd.

Vaša politička platforma je shvaćena kao za svojevrsan mini-bošnjački nacionalni projekt koji zagovara Bošnjačku republiku?

Ajanović: Moja politička studija "Manifest Bošnjačke Republike" pisana je u vrijeme dvostruke agresije na bošnjački narod. Tada se činilo da samo Bošnjačka Republika može dovesti do mira, opstanka Bošnjaka i stvaranja nukleusa za eventualnu reintegraciju BiH. Provalije nepovjerenja su duboke i još dugo će faktički, ali ne i formalno-pravno, postojati bošnjački entitet kojeg, eto, možemo

zvati i Federacijom, ali u onom dijelu koji nije pod kontrolom HVO. Bošnjačka Republika je realitet, htjeli to priznati ili ne, ona živi na ovim teritorijama pod kontrolom Armije RBiH. No, mora se i to reći: to nije bošnjački izbor! Tako su htjeli suvlasnici BiH, nosioci srpskog i hrvatskog legitimiteta, i Bošnjaci, u iskrenoj želji da odbrane zajednički život - nisu imali izbora. To nije naš već njihov izbor! Na kraju izbor Evrope kojoj su do povraćanja puna usta multikulture. No, to ne znači da naš dugoročni cilj ne ostaje reintegracija Bosne i Hercegovine, zemlje kakve smo željeli i za kakvu su ginuli naši sinovi.

Vi se stalno pozivate i međunarodno-pravno uporište za stvaranje Bošnjačke republike.

Ajanović: Ekspertni tim Evropske zajednice je 1992. potvrdio da Bošnjaci čine etničku većinu na 44 odsto bosanskohercegovačke teritorije. O tom je raspravljano u Lisabonu. Međutim, pritisak opozicije bio je toliko silovit protiv administrativne etničke podjele da bi svaka takva inicijativa bila proglašena izdajom. Opozicija nas je tisnula u borbu za nerealan vojno-politički cilj. Da je bilo više pameti, a manje sebičnosti, Bosna bi tada bila administrativno podijeljena, i dosad već reintegrirana. Politika nije stvar emocija, već trgovine. Srbi tada nisu mogli ni sanjati srpski entitet. Da smo ga ponudili, za uzvrat smo mogli, vjerujem dobiti mir. Pored toga, Bošnjačka Republika bila bi svojevrsna brana tendencijama podjele Bosne. Zašto? Jer Evropa nikada ne bi dozvolila secesiju srpskog i hrvatskog entiteta, jer bi to značilo islamsku državu u BiH koju ona ne da. Iskreno, više se plašim podjele na dva nego na tri dijela. Ovo još uvijek može biti crni stepenik u realizaciji sporazuma iz Karađorđeva.

Šta podrazumijeva ta Vaša Bošnjačka republika?

Ajanović: To je više politički nego teritorijalni pojam. U prvoj fazi, zbog realnih okolnosti, bila bi to ravnopravna državno-pravna jedinica u okviru konfederalne BiH. No, računajući na bošnjačku duhovnu nadmoć, na duhovnu širinu, na činjenicu da su i u vrijeme kad su bili izloženi brutalnom genocidu štitili srpske i hrvatske komšije koje su ostale uz ideju Bosne - reintegracija bi bila pitanje vremena. Srpski i hrvatski nacizam su kratkog daha. Oni su neprirodni, nametnuti režimom. Prirodna je jedino ljudska želja da se živi slobodno i zajedno. Za Bošnjake, kakvi jesu, velikodržavni projekat nema značenja terora nad komšijama. Naš velikodržavni projekat je cijela BiH u kojoj će, kao danas u Sarajevu ili Tuzli, slobodno živjeti ljudi svih nacija.

Bošnjaci sami nisu sretni. Ali sami moraju opstati, jer nemaju rezervne domovine.

Kako onda gledate na Dejtonski sporazum?

Ajanović: Sve zavisi od bošnjačke pameti. On jeste nepovoljan, i smrtnoslutan, ali pozicija nije beznadežna. Kad Bošnjaci shvate da su oni, a ne Federacija, embrion reintegracije BiH, biće to prvi pozitivni znak. Aktuelna pozicija, u kojoj Bošnjaci do ludila moljakaju tzv. federalnog partnera i lažu sami sebe - ne obećava mnogo. Ona vodi inferiorizaciji i minorizaciji bošnjačkog, za Bosnu reintegrativnog, političkog faktora. Dovoljno je da na prostorima koje imamo stvorimo duhovno prostranstvo u kome će biti mjesta za sve, a prije svega za Bošnjake visokog čela. To će biti magnet za ostale, za one koji će vrlo brzo zbaciti nacizam, kao neprirodan oblik življenja. Do tada Bošnjaci moraju biti jaki, i jači.

Neki Vas vide kao prvog bošnjačkog desničara, neki i pravim unitaristom, štampa ekstremnim nacionalistom... Koja je zapravo Vaša politička linija?

Ajanović: Ja sam iskreno, u svim porama, bosanski šovinista. Prezirem sve koji su protiv BiH kao zajednice slobodnih ljudi. Za razliku od svih političkih struktura borbu za bosanstvo, za reintegraciju, u ovom momentu vidim u unitariziranju bošnjačkog političkog faktora, kao jedine duhovne supstance koja kolektivno želi BiH. U toj želji ima prostora za sve druge građane, bez obzira na naciju, dakle za sve Bosance i Hercegovce. Bošnjački nacionalni cilj je jedino u suprotnosti sa srpskim i hrvatskim nacizmom i separatizmom. U njega se uklapaju svi, i zbog toga se ne smatram desničarem, ekstremistom ili fašistom, kako me je nazvao Gradimir Gojer. Ja se borim za cjelovitu Bosnu i Hercegovinu sa pozicije jakog bošnjačkog kolektiviteta. Svi drugi su u ovom smislu neodređeni. Pogotovo opozicija čije multi-x magle već ispadaju smiješne, jer baljezgaju o nečemu čega nema niti ga može biti na način minorizacije Bošnjaka.

Pobjegli ste iz Bešlićićeveog krila, hoćete li u krilo SDA?

Ajanović: Bosanska stranka ima toliko čvrstu i realnu političku platformu da nam nije ni na kraj pameti da budemo nečije krilo. Što se tiče gospodina Bešlića, ja sam učestvovao u njegovoj predizbornoj kampanji u Tuzli. Između nas nikada nije bilo nesuglasica, jer je Bešlić jedan širok, fleksibilan i jak čovjek. Dobar Bošnjak, rekao bih. Razišli smo se zbog njegovih saradnika koji i njemu samome sprečavaju više bošnjaštva u stranci. Što se tiče SDA, ona je imala svoju povijesnu ulogu i u vremenima koja

dolaze naš kapacitet pluća je mnogo snažniji od njihovog. Pošto Bosanska stranka nije “stranka lidera”, već kvalitetnog programa i realno jake političke platforme uskoro ću svima ponuditi da pređu u Bosansku stranku. Spreman sam se potpuno povući, a realizaciju programa ponuditi timu kvalitetnih ljudi, a ne liderima. Mene interesuje opstanak Bosne i Bošnjaka, a ne vlast, slava i profiterstvo. U tom smislu već je razgovarano sa pojedincima iz nekih stranaka.

Vaš proglas izazvao je oštre reakcije, iako govorite o cjelovitoj BiH kao brani srpskom i hrvatskom nacizmu...

Ajanović: Federalna asimilacija Bošnjaka je pobjeda nacističkog koncepta. S druge strane, samosvojnost Bošnjaka, u cilju reintegracije, je kost u grlu koja ne može skliznuti u utrobu mraka i nestanka Bosne i Bošnjaka. Vrijeme radi protiv zla, i jaki i demokratski Bošnjaci u toj bici ne mogu izgubiti. Ne može ni Bosna.

Otkud onda toliko prašine oko Proglasa kada, kako Vi kažete, i Vaš krajnji cilj je cjelovita BiH?

Ajanović: Naša demokratija je u pelenama i ne treba od nje očekivati političku pismenost. Ono što je mnogo gore je činjenica do koje mjere možete zbog različitog, možda svježeg mišljenja biti izloženi političkom i medijskom pogromu. Sa svih strana! I ono još gore: prizemno i primitivno, bahato i prostački, da gore ne može biti. Jedino je još teroristička SDS, naravno s razlogom, doživjela ovakvu medijsku kampanju. Slika naše demokratije je to što Bosanskoj stranci nije dato pravo da se brani, argumentima, a ne lažima. “Oslobođenje” nas okleveće na čitavoj stranici, a mi ne možemo dobiti prostor za odgovor. Kantonalna tv emitira reagiranje MOS-a, da klevetnički komentar, a nama ne dopusti da odgovorimo, da nepismenim pojasnimo da u našem Proglasu nema ništa ni protiv Bosne i Bošnjaka, ni protiv demokratije i ljudskih prava. Gojer nas, u cilju svoje promocije, nazove fašistima, a mi ne možemo reći da je fašizam upravo ovaj pogrom nad istinom koju govori Bosanska stranka.

Kako Bošnjacima u de facto podijeljenoj zemlji Bosna može biti jedna i jedina?

Ajanović: Prvo jer je cjelovita Bosna konačni bošnjački nacionalni interes, a drugo, jer je, zasad, jedino Bošnjacima Bosna jedna i jedina. Bošnjački cilj je da Srbi i Hrvati shvate da nemaju rezervne domovine, da je i njima Bosna jedna i jedina. Bošnjaci će, po svojoj humanističkoj prirodi, uvijek biti spremni za zajednički život, na bazi ravnopravnosti i, naravno, kolektivne bezbjednosti.

Mislim da će to vrijeme doći brže nego što mislimo. Uostalom, ne bi se zvali Bosanskom strankom.

U razgovorima sa predstavnicima OSCE-a kritizirali ste njihov neobjašnjiv lov na demokraciju samo na teritoriju pod kontrolom Armije BiH?

Ajanović: To je, na drukčiji način ponovljeno i u Proglasu. Otvoreno sam protiv toga da Bošnjaci daju više od drugih. Ako nas pitaju da li smo za Dejtonski sporazum, što znači za reintegraciju BiH, ako time uslovljavaju naš istup na izborima, onda bi se to trebalo podrazumijevati i za srpski entitet, ali i za "hrvatske" dijelove Federacije. Za mene ništa ne znači 26 novih stranaka u srpskom entitetu ako one nisu za Dejtonski sporazum, ako su i dalje za "Veliku Srbiju". Rekao sam: davaćemo koliko i drugi, koliko i njih obavežete na ono što mi istinski želimo. U suprotnom biće više bošnjačkog unitarizma, a manje federalnog utopizma ili dejtonskog iluzionizma.

Mislite li da ste Bosanskom strankom uzeli politički prostor Hariza Silajdžića?

Ajanović: Silajdžićev politički prostor se tiče samo njegove pojave. Naš politički prostor je prostor kvalitetne platforme koja ne ovisi od ličnosti, od pojavnosti lidera. Silajdžić, kao i mnogi drugi, nemaju ni jednog argumenta osim sebe. Mi imamo.

Da li je bošnjačko radikaliziranje na način Vašeg političkog nastupa, završni čin kršćanske zavjere nad bosanskim muslimanima?

Ajanović: To sam sredinom '94. napisao u "Manifestu Bošnjačke Republike". Bošnjaci su željeli slobodu i jednakopravnost za svoje komšije. Komšije, a ni kršćanska Evropa, to nije željela za Bošnjake. Pa šta bi sad neko htio? Da se upišemo u Hrvate, kao nekad, i riješimo problem. Neće moći! Ali to nije naše htijenje, ni naša želja. To su željeli drugi. Zato imamo moralno pravo da budemo samosvoji, dok drugi ne požele da budemo zajedno, ali na bazi jednakopravnosti.

Očekujete li da ćete okupiti dovoljan broj istomišljenika za izborni cenzus?

Ajanović: To pitanje uputite laprdalima kojima više niko ne vjeruje.

Hoćete li u tom slučaju u koaliciju sa SDA?

Ajanović: Zašto sa SDA? Sa svima koji opstanak Bosne vide kroz jačanje Bošnjaka kao naroda koji je najviše zainteresovan za reintegraciju BiH, kao domovine svih ljudi koji je osjećaju svojom.

Imate li stvarne hrabrosti krenuti stopama bošnjačkog radikalizma?

Ajanović: Vi ste rijetko uporan novinar. Ja nisam radikalista. Ja sam samo Bošnjak i ništa više. Za razliku od drugih, istina je moje oružje. Ako je istina radikalizam onda živimo u opasnom okruženju. No, hrabrosti mi nije falilo ni kada sam puškom branio Bosnu, pa neće ni sada.

Da li je mir napokon došao u Bosnu s izglednijim Bošnjačkim sutra?

Ajanović: Objektivno, mir je tu i ostaće u Bosni. Ne zahvaljujući postojećim snagama, jer razlozi za rat postoje, već onima koji mir čuvaju. To je donja tačka. Može biti bolje, ili ovako. Jedino za Bošnjake može biti gore ako se utope u federalne iluzije koje vode njihovom političkom, a potom i potpunom nestanku. Reći ću otvoreno: prijeti nam sudbina Albanaca na Kosovu. Bošnjačko sutra je jedino u platformi Bosanske stranke.

13. mart 1996.

EKVIDISTANCA KAO SUDBINA

**Politički programi svih stranaka
apsolutno nisu utemeljeni u realnosti,
baziraju se na željama, a ne na onome što jeste
Jedino Bosanska stranka prihvata postojeće
stanje, kao realno, i ima strategiju da iz
postojeće pozicije reintegriše BiH**

Bosanska stranka, iako jedna od najmlađih, iza sebe ima zavidan broj aktivnosti, naročito na planu političkih inicijativa. Zamoliću Vas da nam predstavite Bosansku stranku, od osnivanja do danas.

Ajanović: Bosanska stranka je stranka buntovnika s razlogom. Oformljeni smo u aprilu 1994. iz potrebe da politički artikulišemo interese mladih, čiji su životi postali predmetom grube instrumentalizacije političara koji su živote mladih javno nazvali - resursima. Boriti se za interese mladih znači boriti se za budućnost. Takva naša platforma vrlo brzo je dobila simpatizere među građanima svih starosnih dobi.

Na osnovu dokumentacije Vaše stranke uočljivo je da ste u toku 1994., prvi u BiH, promovisali i zastupali pacifističke ideje. Kako ste zamišljali da je moguće suprotstaviti se agresiji mirotvorstvom?

Ajanović: Rat, ili agresija, dogodili su se kada je blokiran politički dijalog. Razgovarati se moglo i prije rata i prije Dejtona. Desetine hiljada života nestalo je zbog političke isključivosti. Bosna može opstati jedino u duhu tolerancije, a to znači, da se odluke mogu donositi samo konsenzusom. U zemlji u kojoj su suvlasnici tri naroda, ne može postojati građanska parlamentarna demokratija, jer

bi u tom slučaju svako preglasavanje partija u parlamentu bilo preglasavanje naroda, a što bi značilo otvoren put pakla. Ako tako razumijemo suštinu Bosne, onda će nam biti jasno da dvojica ne mogu odlučivati o sudbini trećeg, jer svaki narod je vlasnik svoje sudbine. Dakle, iz tog razloga smo 1994. bili pacifisti, jer smo znali na koji način treba prići rješavanju problema i zaustavljanju rata.

U oktobru 1994. Vi ste ponudili svoj mirovni plan.

Ajanović: Od oktobra 1994. do decembra 1995. stradalo je na hiljade ljudi, a naš mirovni plan, u političkoj suštini, ne razlikuje se od Dejtonskog sporazuma. To znači, da je neko htio uvažiti naš mirovni plan, bilo bi spašeno na hiljade ljudi. Ali, da odemo dalje u prošlost. Zašto neko, ko je to morao, nije bio dovoljno mudar pa da 92. prihvati Lisabonski prijedlog koji je po administrativnoj podjeli BiH Bošnjacima ostavljao 44% teritorije. Zašto je bilo potrebno sve ovo da bi se shvatila neminovnost administrativne podjele BiH po etničkom principu. Bosanska stranka je 1994. znala put, a to zna i danas. Jer Bosnu shvatamo onakvu kakva jeste, i kakva je moguća, a ne onakvu kakvu bi željeli mi Bošnjaci i Bosanci.

Takođe u 1994. objavili ste političku studiju “Manifest Bošnjačke republike”. Po nekima to je bio poziv na podjelu Bosne, po drugima nešto što je moglo pomoći i Bosni i Bošnjacima. Ova studija je svojevrstan program Bosanske stranke?

Ajanović: Studija je pisana u vrijeme srpske i hrvatske agresije na bošnjački narod. Mir je bio moguć jedino uspostavom Bošnjačke Republike na teritoriji koju je međunarodna zajednica Lisabonskim dokumentom verifikovala kao većinsko bošnjačku. Na kraju, to što sam pisao početkom 1994. u realnosti postoji danas, bez obzira da li to zvali Federacijom, Vašingtonskim sporazumom ili drugačije. Ono mnogo bitnije je stav Bosanske stranke, proizašao iz pomenute studije, da opstanak bosanske države zavisi od opstanka Bošnjaka. Bošnjaci su ti koji će sačuvati ideju Bosne, ali samo kroz duh tolerancije i pluralnosti, i uz samosvjesnost, koja podrazumijeva svijest o opasnosti od asimilatorskih procesa, odnosno utapanja Bošnjaka u hrvatski korpus.

Šta znači poruka sa Memoranduma Bosanske stranke da Bošnjaci trebaju zauzeti poziciju političke ekvidistance i prema bosanskim Srbima i Hrvatima.

Ajanović: Konstatacija buntovnici s razlogom, odnosi se i na ovo pitanje. Bosanska stranka je jedina stranka za koju je priklanjanje Bošnjaka na jednu stranu u srpsko-hrvatskom sukobu - katastrofalna greška. Nas su bez ikakvog razloga uvukli u sukob koji nije bio

naš. Koliko je to katastrofalno najbolje pokazuje zahvalnost koju su Bosna i Bošnjaci dobili od Hrvata. Dakle, nema Bosne sve dok Bošnjaci stoje uz jednog, a protiv drugog komšije. U vremenima mira mora se stvoriti podjednak odnos prema demokratskim snagama i Srba i Hrvata. Za Bosansku stranku nema razlike između savezništva i sa Srbima i sa Hrvatima. Bošnjaci imaju dvije ruke, podjednake dužine i snage, i opstanak Bosne zavisi od ispruženih ruku i prema Srbima i prema Hrvatima.

Pledira li Bosanska stranka time za zaokret u bosanskoj, odnosno bošnjačkoj politici?

Ajanović: Otkako postojimo mi plediramo za zaokret. Ne samo u odnosu nužnosti ekvidistance prema jednim i prema drugim komšijama već, prije svega, prema sebi samima. Bošnjačka aktuelna politika već četiri godine od bošnjačkog naroda stvara inferiorce, ljude koji osim kukumakanja nemaju šta reći. To je donekle i logično, jer je upravo ta politika ovaj narod dovela pred svršen čin, bez mogućnosti da upravlja svojom sudbinom, osim da trpi tragediju i misli o tragediji. Tragedije jeste tragična, ali to nije razlog da budemo tragičari i pasivno posmatramo kako nam drugi uzimaju mjeru. Bosanska stranka se u biti protivi inferiorizaciji Bošnjaka, jer za to ne postoje nikakvi razlozi. Bošnjaci su svime pokazali svoju duhovnu nadmoć, ne samo u odnosu na okolne ekstremizme, već u odnosu na svijet. Zaokret je nužan, u svim smislovima, jer postojeća politika vodi Bošnjake u propast i nestanak. Uostalom, protekle četiri godine najbolji su pokazatelj tzv. istorijske misije aktuelne bošnjačke politike.

Vi kažete da ste prvi politički inaugurirali bosanstvo. Stranka nosi prefiks "bosanska", a ipak brinete isključivo o nacionalnim interesima Bošnjaka.

Ajanović: U ovom trenu Bosna je nacionalni interes isključivo bošnjačkog naroda, ona je naša matica, za razliku od Srba i Hrvata koji sada pretežno inkliniraju Beogradu i Zagrebu. Time je i bosanstvo primarni bošnjački interes, kao imenitelj naših zajedničkih interesa u okviru BiH. Dakle, kada se Bosanska stranka bori za ravnopravnost i snagu Bošnjaka, ona se bori za sve građane kojima je bosanstvo odrednica geopolitičke pripadnosti BiH. Bosna, bosanstvo i Bosanci danas mogu postojati samo na način kako to vidi Bosanska stranka.

Za Vas kažu da ste opozicija i poziciji i opoziciji, jer prezentirate potpuno originalne stavove. Vi, s druge strane, tvrdite da jedino Vi imate politički recept opstanka Bosne i Bošnjaka.

Ajanović: Politički programi svih stranaka apsolutno nisu utemeljeni u realnosti, i baziraju se na željama, a ne na onome što jeste. Jedino Bosanska stranka prihvata postojeće stanje, kao realno, i ima strategiju da iz postojeće pozicije reintegriše BiH. Prvi korak je borba za ravnopravnost i dostojanstvo Bošnjaka, kao temeljnog integrativnog faktora. To podrazumijeva da bošnjačko društvo bude u svim pozitivnim smislovima bosansko. To otvara put da pozitivne snage Srba i Hrvata u dogledno vrijeme svoj interes vide u bosanstvu, dakle da rade u interesu BiH. Ovakva platforma Bosanske stranke, očigledno, različita je od svih stranaka koje i dalje govore o prodoru do Drine, o cjelovitosti i nedjeljivosti itd. Za nas Bosna je ono što jeste, danas, ovoga trena, i ako je takvu prihvatamo, možda ćemo nekada od Bosne uspjeti napraviti ono što bi htjeli. Sve drugačije opcije od ove vode ponovnom ratu. Jedino Bosanska stranka ima platformu za trajan mir i reintegraciju BiH.

Bosanska stranka kandidovala se za sve nivoe izbora u Federaciji. Šta nudite i kakav rezultat očekujete?

Ajanović: Biračima nudimo istinu i realnost, i ono najbitnije - uslove za trajan mir. Bosanska stranka je stranka jakog političkog programa, a ne lijepog ili omiljenog lidera. Na čelu ove stranke može biti bilo ko, jer je naš program jači od svake individue. Ovaj put očekujemo solidan rezultat, a sigurni smo da ćemo u narednim izborima dobiti preko 50% glasova.

Vi ste kandidat za Predsjedništvo BiH. Kako ocjenjujete svoje šanse pored gospode Izetbegovića i Silajdžića kao protukandidata.

Ajanović: Bez sumnje, gospoda Izetbegovića i Silajdžić su do sada od sebe iskreno dali najviše što su mogli za Bosnu i Bošnjake. Međutim, to je katastrofalno malo u odnosu na sve ono što treba Bosni i Bošnjacima, što na kraju ova zemlja i njeni narodi zaslužuju. Pomenuta gospoda, kao moji protukandidati, jedine adute imaju bosansku tragediju, patnju i rat. Moji aduti su mnogo jači, oni su mir, sigurnost i prosperitet. Ukoliko to što nudim Bošnjacima, kao i svim ostalim narodima, bude adekvatno javno prezentirano, što na žalost ne zavisi od mene, već od Vas - siguran sam u pobjedu. Jer, ni jedan moj protukandidat nema kurs realnosti budući da svi Bosnu shvataju po svojim željama, a ne po onome kakva jeste. U toj trci, jedino ja imam argumente istine za ovaj pačenički narod koji najmanje što je zaslužio jeste - da se prestane lagati. Na kraju, neka narod odluči hoće li: istinu ili laž, Mirnesa Ajanovića ili bilo koga drugog.

21. avgust 1996.

INSPEKCIJA BI MORALA POVUĆI POLITIČARE IZ UPOTREBE KAKO SE NAROD NE BI OTROVAO

**Nema suštinske razlike između
Stranke demokratske akcije i opozicionih stranaka
To je ista priča u drugom pakovanju
Oni me jednostavno ne zanimaju,
jer su se toliko isfulali u svojim političkim
procjenama, i fulaju dan danas
Stvarno ne znam otkud im obraz
da se pojave na izborima, da uopšte postoje**

Zbog čega Vas zapadni mediji nazivaju Bosanskim Žirinovskim? Kažu da sa spomenutim mrskim fašistom imate kontakte?

Ajanović: Ful-kontakt je jedna od meni omiljenih borilačkih disciplina, a lično sam još prije desetak godina savladao majstorstvo judoa i karatea. Zapravo, sa tim Žirinovskim bi jedino mogao ostvariti ful-kontakt, naravno na njegovu štetu, kao i sa svim fašistima na svijetu. Kao majstor borilačkih vještina, po prirodi sam pacifista i humanista. S druge strane, prema fašistima sam gori od zvijeri. Takav ću biti, naravno u verbalnom smislu, i prema onim koji me bez ikakvog opravdanog razloga nazivaju Žirinovskim.

Vaša knjiga “Manifest Bošnjačke Republike” je u nekim krugovima okarakterisana kao fašistička. Da li je to tačno i zbog čega je nema?

Ajanović: Zna li zašto je srednjovjekovna crkva izmišljala vještice? Zna li zašto su učenjaci u srednjem vijeku bili žrtve inkvizicije, zašto su gorjeli na lomačama? Odgovor znate: jer su govorili istinu. U strahu od demistifikacije iluzija goleme su oči.

Ajanović je svojom političkom studijom tresnuo istinu u oči. Spalio je halucinaciju i jednih i drugih stranaka. Bacio ih na tle. Rekao realnost. Šta su drugo mogli. Pitam Vas, nego proglasiti me fašistom. Knjigu sam štampao iz vlastitih sredstava, jer niti je ko htio štampati, niti je potom smio distribuirati. A knjiga "Manifest Bošnjačke Republike", više nego i jedan program aktuelnih stranaka, govori o imperativu reintegracije Bosne i Hercegovine, o bosanstvu, o ravnopravnosti svih kojima je ova zemlja na srcu, knjiga je deklaracija humanizma, i samim tim što poziva na političku borbu za Bosnu sa realnih pozicija.

Smatrate li sebe oportunistom jer niste bliski ni vladajućim strankama ni opoziciji. Čak se tiče dojam da ste u izuzetno lošim odnosima sa svim opozicionim strankama?

Ajanović: Za mene nema suštinske razlike između Stranke demokratske akcije i opozicionih stranaka. To je ista priča u drugom pakovanju. Ja ni s jednim ni drugim nisam u lošim odnosima. Oni me jednostavno ne zanimaju, jer su se toliko isfulali u svojim političkim procjenama, i fulaju dan danas, da stvarno ne znam otkud im obraz da se pojave na izborima, da uopšte postoje. Oni su, zapravo, u lošim odnosima sa mnom. Oni me mrze, jer sam na jednostavnim primjerima dokazao njihov politički diletantizam.

Pokažite nam to na primjeru?

Ajanović: Odakle da krenem? Recimo, od našeg Mirovnog plana iz 1994. koji se samo u jednoj nebitnoj tački razlikuje od Dejtonskog sporazuma. Kazali smo tada: Zaustavite rat! Ne možemo osloboditi Bosnu vojnim putem! I da možemo, ne da nam to kršćanska Evropa! Ali, ne! Znete li koliko hiljada mladih života je nestalo zbog tupavosti aktuelne i pozicione i opozicione politike. Nama je, jednostavno, dato da vidimo i više i bolje od drugih. To nije tajna, mi Bosnu gledamo bez sunčanih naočala.

Vaši prvi veliki sukobi koji nisu prestali ni do danas su bili sa tuzlanskim gradonačelnikom gospodinom Bešlićem. Zašto?

Ajanović: Rekao sam Vam već... Nema nikakve razlike između Izetbegovića, Bešlića, Silajdžića ili bilo kojeg drugog lidera koji priča o Bosni kakve više nema, koji se bori za Bosnu na način koji je sve ovo i uzrokovao 1992. godine. Njihov rok trajanja je, jednostavno prošao. Trebalo bi o tome obavijestiti inspekciju da ih povuče iz upotrebe. Mogao bi se narod otrovati.

Kako obrazlažete činjenicu da su svi vaši dosadašnji medijski nastupi po pravilu izazivali buru reagovanja prisutnih u studiju kao i gledalaca ili slušalaca?

Ajanović: Zamislite da spavate i da neko na Vas istrese cisternu coca-cole s ledom. Nemam razloga biti ni skroman, ni lažno skroman. Naš politički program je najbolji, najpametniji, najbošnjačkiji i najbosanski. Mi narodu otvaramo oči. U početku je išlo teško, ali narod se već navikava da baš sve ne mora biti onako kako mu to govore svi izuzev Bosanske stranke. Nakon pakla gluposti, mi narodu dođemo kao coca-cola s ledom.

Image posjeduje informacije da su stranke u srpskom entitetu "oduševljene" Vašim razmišljanjima o sudbini BiH. O čemu se radi?

Ajanović: To je istina. Uostalom, možete pitati njih i vidjećete da je Bosanska stranka najpopularnija stranka sa prostora Federacije u srpskom entitetu. To bi našem narodu trebalo nešto da znači. Jer samo s nama, samo na naš način, moguća je istinska reintegracija Bosne i Hercegovine. Dokle god Bošnjaci budu gurali kamen glavom, dokle god budu htjeli da gradonačelnik Banjaluke bude Bošnjak, od reintegracije nema ništa. Treba ohanut. Sve ima svoje vrijeme. Ne može pita bez tepsije.

Da li ste zbog oštih istupa imali problema u svom privatnom životu?

Ajanović: Nisam. Ustvari, moja supruga mi ponekad napravi problem zbog onog dijela njenog vremena kojeg sam neminovno morao posvetiti Stranci. Nadam se da nakon septembra, i okončanja kampanje, neće biti problema.

Rijetko kontaktirate sa predstavnicima međunarodne zajednice. Zašto?

Ajanović: Pretpostavljam da mislite na javne kontakte. Zapravo, Bosanska stranka ima bogatu korespondenciju sa mnogim međunarodnim faktorima u zemlji i inostranstvu. Na kraju, naš Mirovni plan, po informacijama koje smo dobili, inicirao je političku strukturu Mirovnog sporazuma. Za nas je to više od ispraznog slikanja.

29. avgust 1996.

GRAĐANI ĆE SAMI IZABRATI

**Po onome što smo činili mi smo
prva mirotvorna stranka na ovim prostorima
Smatramo da za svaki problem
postoji političko rješenje, jer se pokazalo
da se nakon svakog rata mora opet sjesti
i pregovarati**

Čitaoci "Srpskog oslobođenja" su imali priliku čuti za Mirnesa Ajanovića, predsjednika Bosanske stranke. Ovo je prilika, gospodine Ajanoviću, da predstavite svoju stranku, i da, pošto ste kandidat za Predsedništvo BiH, kažete svoju viziju funkcionisanja državnih tela BiH.

Ajanović: Stranka je osnovana 1994. s namjerom da ponudi rješenje za zaustavljanje rata, jer smo tada, a i dan danas, a i sutra ćemo smatrati da je bolje 100 g. pregovarati nego jedan dan ratovati.

Da je usvojen Mirovni plan Bosanske stranke, iz oktobra 1994. bili bi spašeni mnogi životi. Tada su nas optuživali da smo protiv rata, imali smo problema i sa ljudima iz Ministarstva odbrane, a pokazalo se da je Mirovni plan Bosanske stranke u političkoj suštini identičan sa Dejtonskim sporazumom.

Kada smo se zalagali za razgraničenje unutar BiH, smatrao sam, a i dan danas smatram, da je sudbonosno za očuvanje BiH sačuvati bošnjački narod. Smatrali smo da se treba razgraničiti da bi se sačuvao narod, da bi se spasili mnogi životi, jer poslije našeg mirovnog plana, a i Vašingtonskog sporazuma, ništa se nije promijenilo, granice su ostale iste. Po onome što smo činili mi smo prva mirotvorna stranka na ovim prostorima i smatramo da za svaki problem postoji političko rješenje, jer se pokazalo da se

nakon svakog rata mora opet sjesti i pregovarati.

Sve to što smo činili, a mnogo je više od onoga što u ovom trenu mogu reći, okupilo je oko stranke veliki broj građana svih nacionalnosti, starosnih dobi i profesionalnih profila.

S obzirom na Dejtonski sporazum, šta je zadatak Predsjedništva Bosne i Hercegovine?

Ajanović: Mi moramo prihvatiti da Predsjedništvo BiH više neće biti vrhovno državno tijelo, barem po ingerencijama koje će, odnosno neće imati. To više nije ono Predsjedništvo od prije rata, a ni ovo u toku rata. Da bi to slikovito objasnili, možda bi vrijedilo ovo naše buduće Predsjedništvo uporediti sa ingerencijama koje ima, odnosno koje nema, britanska kraljica. Dakle buduće Predsjedništvo će imati samo formalni karakter. S druge strane mi moramo prihvatiti ono što se trebalo znati još 1992., a to je: BiH je zemlja tri naroda, a preglasavanje stranaka - skupo plaćeno saznanje. Ovo Predsjedništvo čine tri člana odnosno tri predstavnika iz reda sva tri bh naroda. Ukoliko to budu ljudi koji budu prihvatili realnost, onda bi svojim autoritetom sva trojica mogli učiniti mnogo za reintegraciju i restituciju bosanske države. Republika Srpska je Republika Srpska. U tim gradovima teško da Bošnjak može biti načelnik opštine. Smatram da je povratak moguć, ali da se za sada ne može tražiti vrhovna vlast. Reintegraciju ne treba shvatati u cilju uzimanja političke vlasti u mjestima RS, to je nemoguće. Ukoliko bošnjački predstavnik u Predsjedništvu to bude tako shvatao, onda povratak neće biti nikakav problem. I koliko ja znam ni jedan bošnjački kandidat izuzev mene ovaj problem ne vidi tako. Naš interes je da se ljudi koji žele vratiti tamo gdje su živjeli - a kasnije ćemo graditi bolju budućnost.

Kakav će biti odnos Predsjedništva, Parlamentarne Skupštine i Veća ministara?

Ajanović: Moramo prihvatiti da ingerencije ovih tijela neće biti onakve kakve bi mi željeli, niti Predsjedništva, niti Parlamenta. Skupština neće moći ostvarivati suverenitet na cijelom teritoriju BiH, jer faktički vlast u srpskom entitetu imaju organi Republike Srpske, a u Federaciji zna se. To je danas realnost, a nadajmo se da će sa demokratizacijom društva i u Federaciju i u Republiku Srpsku uskoro na vlast doći snage koje će moći uspostaviti zdrav kontakt u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa.

Vanjska politika BiH ispoljavaće se kroz dva odnosa - prema susednim teritorijama Hrvatske i Srbije, odnosno Jugoslavije. Kakvi će pravci biti zauzeti?

Ajanović: Rado bih odgovorio na vaše pitanje onako kako ste ga postavili. Međutim ja ne vidim da je dosadašnja vanjska politika uopšte bila usmjerena prema susjednim državama, jer su susjedne zemlje i vojno i politički u našoj zemlji.

Da pojednostavim, posljednji primjer je Ženeva gdje su u svojstvu predstavnika bosanskih Srba i bosanskih Hrvata bili Milošević i Tuđman. Drugo, mi smo prva politička stranka koja smatra da je budućnost Bosne i Hercegovine u Bošnjačkoj ekvidistanci prema bosanskim Srbima i bosanskim Hrvatima, a takođe Bošnjaka, Bosanaca i Hercegovaca prema Srbiji i Hrvatskoj. A što se tiče Jugoslavije mi se zalažemo za integrativne procese na bazi ekonomskih, a potom i kulturnih obostranih interesa.

Međutim, pošto su bivše republike SFRJ sada samostalne države, mi ne vidimo zašto bi imali jaču saradnju, recimo, sa Makedonijom nego sa Mađarskom. Mi smo za saradnju sa svim zemljama od kojih možemo imati interes.

Šta je po vašem mišljenju problem u provođenju Dejtonskog sporazuma i na koji način će se Predsedništvo, kao kolektivno telo, uključiti u rešavanje takvih problema.

Ajanović: Ključni problem je što je naš narod shvatio da je Dejtonski sporazum onakav kako mu ga je prezentirala zvanična politika, u strahu da prizna svoje političke promašaje. Vi se sjećate da je potpisivanje Dejtona slavljeno kao politička pobjeda, da su nam pričane bajke o reintegraciji i povratku prognanih, činilo se da Republike Srpske neće biti za mjesec-dva, iako je u Dejtonu potpisana, a sve zbog toga što je zvanična politika propustila 4-5 prilika da mnogo povoljnije nego u Dejtonu riješi rat u BiH.

Pomenuću samo Lisabonski sporazum - bez rata bi prošli mnogo bolje.

Ja sam se iz dva razloga kandidovao za člana Predsjedništva, iako dobro znam da je medijski rejting mojih protukandidata u prednosti. Prvi razlog je što želim imati mirnu savjest pred sobom i pred svojom djecom jer sam svome narodu i svojoj domovini ponudio platformu mira i budućnosti. Sve što narodi izaberu izabrali su sami. Drugi razlog je što smatram da se jedino ja, od bošnjačkih predstavnika, za Predsjedništvo BiH, mogu dogovoriti i sa bosanskohercegovačkim Srbima i sa bosanskohercegovačkim Hrvatima u cilju demokratizacije političkog prostora i očuvanja cjelovitosti Bosne i Hercegovine.

8. septembar 1996.

PRAVIM BOŠNJAČKI NACIONALNI PROGRAM

**Sve što je BOSS govorio dobilo je legitimitet
kroz vrijeme koje je naše stavove potvrđivalo
kao neminovno ishodište
Danas, kada takođe govorimo
o jedinim ishodištima bh političke krize,
to djeluje heretički
Za koji mjesec, ili nešto više
svi će govoriti ono što danas govori BOSS**

Hvaljen i osporavan, Mirnes Ajanović, predsjednik Bosanske stranke je u svakom slučaju neuobičajena pojava na političkoj sceni u BiH. Njegove ideje i stavovi koje zastupa kao i način na koji ih je obrazlagao u predizbornoj kampanji su mu donijeli niz negativnih ocjena u medijima. Na pitanje ko je "kriv" za situaciju u kojoj pojedini mediji bojkotuju rad Bosanske stranke Ajanović odgovara sa kontrapitanjem:

Ajanović: Je li Mak Dizdar bio kriv kada je svojom duhovnom pojavom nadrastao palanačko okruženje, pa mu se zloduh provincije toliko na različite načine, prizemno svetio da ga je to vjerovatno prije odnijelo sa ovoga svijeta? Isto je i sa Mešom, i sa još nekim pojavama u Bosni koje su bile prognane jer su odudarale od sredine koju su željele mijenjati, najbolje. Možda neobično poređenje u kontekstu politike, ali i politika, dakle i Bosanska stranka, bivaju živ duhovni organizam u društvenom miljeu kakav ovdje jeste. Uz to, mi danas imamo postratnu traumu društva, dakle sistema, imamo vladajuće strahove od drukčije misli... Bosanska stranka, a to barem nije teško analizirati, nikada nije pogriješila u svojim procjenama. 1994. govorili smo da se rat može zaustaviti

samo administrativnom podjelom Bosne i Hercegovine, i da je nerealan, i bez političkog legitimiteta, cilj koji je zacrtan s početka rata. Da nas je neko poslušao, desetine hiljada naših života bili bi spašeni, ne bi bilo Markala, Kapije, Srebrenice... I tada smo bili izloženi ignoranciji, koja je više, rekao bih, plod straha, neznanja, palanačke ućahurenosti, nego objektivnog razloga zbog čega bi nešto trebalo ignorisati. Sve što je BOSS govorio dobilo je legitimitet kroz vrijeme koje je naše stavove potvrđivalo kao neminovno ishodište. Cijena je bila tragična, enormno visoka, plaćena našim ljudskim životima. Danas, kada takođe govorimo o jednim ishodištima bh političke krize, to djeluje heretički. Za koji mjesec, ili nešto više svi će govoriti ono što danas govori BOSS. Treba li nam to? Na žalost, mi smo tu nemoćni. Televizija BiH nakon predizborne trke nije objavila ni jedno naše saopštenje. TVIN, u kojeg su uložene ogromne pare zbog navodne demokratizacije političkih odnosa - takođe. Naravno, to nas ni malo ne obeshrabruje. Svjesni smo da je put BOSS-a jedini put trajnog mira i stabilnosti u Bosni i Hercegovini, ali i šire.

Na koji način Bosanska stranka trenutno učestvuje u političkom životu BiH?

Ajanović: Iskreno govoreći, mogućnosti učešća u političkom životu ponajmanje zavise od nas. Urednički koncepti radio-difuznih medija daleko su od shvatanja da se demokratizacija gradi stalnim prisustvom političkog pluralizma. Vanparlamentarne stranke, koje su u neku ruku rasterećene, ponekad sigurno mogu bolje sagledati određeni problem, dovoljno je da udahnu novo, svježije viđenje, pa će možda iz toga proizaći pravi put. Za državne kuće i mogu naći opravdanje, ali za one koje su stvorene sa ovakvim ciljem, u koje je međunarodna zajednica uložila ogromna sredstva - opravdanja nema. Ponekad mislim da je, u ovim slučajevima, demokratija maska za uzimanje novaca. No, i BOSS se prilagođava. Okupljamo jedan broj perspektivnih stvaralaca, slikara, pjesnika, glumaca, stvaramo duhovno i intelektualno jezgro koje će u dogledno vrijeme biti noseći stub bošnjačke i bosanskohercegovačke duhovnosti, što u političkom smislu znači jačanje ideologije BOSS-a, utemeljene na milenijskoj filozofiji pacifizma, tolerancije, spoznaje da iz svake situacije postoji najbolji izlaz. Ali u takvom promišljanju nema negativne energije, nema strasti, mržnje, zlobe, postoji ljubav prema svome i prema svemu što ljubav zna istovjetno uzvratiti. To je Bosna juče. To je Bosna i sutra, ali pod uvjetom da u njenom nukleusu sačuvamo ovakvo shvatanje. To je Bosanska stranka.

Kako su se izborni rezultati odrazili na popularnost stranke?

Ajanović: Bio bih neiskren kada bi rekao da me rezultati na izborima nisu prijatno iznenadili, iako sam u neku ruku očekivao takav plasman. U predizbornoj kampanji mi smo dobili priliku da prvi put širem auditorijumu prezentiramo svoje stavove, što je, kao što se pokazalo, imalo značajan odjek. Za nas ovi rezultati, koji nas čine najjačom vanparlamentarnom strankom imaju višestruku vrijednost. Mi znamo da se nije bilo lako bošnjačkom narodu opredijeliti između postojećih alternativa: za SDA ili za Združenu listu. Veliki broj naših glasova, zasigurno, otišao je u ova dva politička tabora, jer su ljudi smatrali da moraju biti na jednoj ili na drugoj strani. Mi smo nudili i jedno i drugo, i bošnjačko i bosansko, i stoga izuzetno cijenimo građane koji su imali tu dozu samosvijesti da se otrgnu od postojećih političkih klišea. Svjesni smo šta znači činjenica da smo dobili više glasova nego i Filipovići i Kadići Liberali zajedno, više od Spahićevog GDS-a, a u dobrom dijelu pojedinačno više od stranaka iz Združene liste, kad se njihov rezultat podijeli sa pet.

U Bosni je uspjeh nezgodna kategorija. Odmah te više nevolja vreba iza ćoška. No, za nas ovi rezultati znače potvrdu da smo na pravom putu i nagovještaj da ćemo u godinama koje dolaze neminovno imati značajnu ulogu u političkom životu Bosne i Hercegovine.

Na koji način će se, prema Vašem mišljenju, završiti arbitraža oko Brčkog i kakve su posljedice odluke da ovaj grad pripadne Republici Srpskoj?

Ajanović: Mi smo od početka tvrdili da je status Brčkog jedino adekvatno moguće riješiti privremenim vojnim i civilnim protektoratom međunarodne zajednice. Kako je pogrešan srpski stav da Brčko mora pripasti Republici Srpskoj, pogrešan je i naš da mora pripasti Federaciji. Pa, molim vas, kakve to logike ima sa našim navodnim nastojanjem da reintegrišemo BiH i učinimo je državom ravnopravnih naroda? Ako bi Brčko bilo Federalno, Srbi bi u njemu bili manjina. Ako bi, pak, kao što mi nudimo, bilo zajedničko, bio bi to najsnažniji impuls reintegracije Bosne i Hercegovine. Da smo tako postavili problem, sumnjam da bi se moglo dogoditi da Brčko pripadne srpskom entitetu. Arbitri, u tom slučaju, ne bi imali moralno opravdanje za takvu eventualnost. Uz nas bi bio Dejtonski sporazum, interes Amerike, interes Evrope da se i na ovom prostoru implementiraju integrativni procesi.

Brčko je nudilo takvu mogućnost. Insistiranjem da Brčko pripadne Federaciji, dakle Bošnjacima i Hrvatima, a ne državi Bosni i Hercegovini, putem protektorata - skočili smo sami sebi u stomak. Takav pristup nema blage veze sa političkim konceptom cjelovite BiH koji, navodno, zvanično zastupamo. Ukratko, napravljena je još jedna glupost. U ovom momentu, kakav god sud da se donese, BOSS smatra da ni to, niti bilo šta drugo, ne smije biti povod za obnavljanje ratnih sukoba. Konačno treba da je jasno: Bošnjaci pobjeđuju u miru!

Da li i dalje ostajete pri stanovištu da u političkim odnosima na tlu BiH se treba ponašati u skladu sa situacijom na terenu?

Ajanović: Pogrešno smo shvaćeni. Zapravo, neki su željeli da nas tako shvate kako bi nas diskreditovali olajavanjem da smo za stvaranje tri suverene države na tlu BiH. A potreba za diskreditacijom BOSS-a dolazi do nečiste političke savjesti koja je odgovorna za suludo istrajavanje na nerealnom vojno-političkom cilju. BOSS tvrdi da je bolje bilo 1992. podijeliti BiH na oblasti sa etničkim većinama, na osnovu Kutiljerovog plana, nego - stradati. BOSS je u vrijeme najžešćeg rata tvrdio da je bolje rat zaustaviti na postojećim pozicijama nego dopustiti dalje uništenje naše biološke baze. I eto, srljalo se do kraja, dok se neko sa strane nije sjetio da je u Bosni istekla krv u pješčanom satu njihovih interesa. BOSS od potpisivanja Dejtonskog sporazuma tvrdi da bošnjačke nacionalne interese, kao i interese države BiH, treba graditi sa postojećih pozicija, a ne sa iluzionističkih pijedestala na kojima se zamišlja nešto čega više nema. "Situacija na terenu" znači da treba jačati duh bosanstva tamo gdje je postojeći bošnjački suverenitet, jer Bosna treba Bošnjacima i u dogledno vrijeme taj duh demokratije i tolerancije biće magnet za one koji danas žive pod totalitarnim i mafijaškim režimima. Formula je jasna, i jednostavna. Potrebna je pamet, i vrijeme.

Da ste Vi na mjestu Rasima Kadića, ministra za pitanja izbjeglica, na koji način bi ste sistemski pokušali riješiti status prognanika iz Republike Srpske?

Ajanović: Prvo, ja ne mogu da se zamislim na mjestu Rasima Kadića prevashodno iz razloga što nikada, nakon debakla kakvog je doživio na izborima, ne bi prihvatio funkciju za koju nemam nikakav izborni legitimitet. Bilo bi me sram. Narod je rekao - nećemo Rasima, a Rasim je rekao - ja hoću fotelju. Otom-potom. Zapravo, nema Rasim Kadić nikakvog koncepta u poslu

kojeg obavlja. To je jedna vreća fraza prijemčivog sadržaja, u stilu: vratićemo se, mi se moramo vratiti, to je naše, itd. A kako? BOSS je davno rekao: Povratak je moguć tek onda kada prihvatimo ono što je potpisano. Dakle, da je u srpskom entitetu vlast srpska, što znači da bošnjački povratak ne može imati predznak političkog povratka. To je tako, a da li će sutra biti drukčije, zavisi od nas. Treba razgovarati. Ne slušati samo sebe. Ubjeđen sam da postoji imenitelj zajedničkih interesa.

“Bošnjački nacionalni program” je knjiga koju uskoro izdajete. Odakle hrabrost mladom političaru poput Vas da se upusti u takav poduhvat?

Ajanović: Kontrapitanje!!! Vi moju ideju nazivate smjelom, a ne mislite o tome da imam 33 godine, i kanim bar još toliko živjeti, da imam dvije krasne kćeri i suprugu!” U ovoj zemlji haman je smjelost kad mlad čovjek hoće da razmišlja o svom životu, o budućnosti svoje djece, a nije smjelost, jel tako, kad političari kojima je istekao rok trajanja, koji su sa dvije ruke i dvije noge u grobu, samo im još glava viri - pričaju kojekakve nebuloze. Smjelost je kad matusi pomisle da imaju puno pravo mojim životom, i životom moje djece raspolagati, kako jednom rekoše, kao resursima. To je smjelost!!! Vjerujem jedino ljudima pred kojima su još najmanje dvije-tri decenije života. Samo takvi mogu razmišljati dugoročno. S druge strane, sasvim je prirodno da prirodnije ne može biti da se ja, iz svoje pomenute individualne pozicije, bavim vlastitom budućnošću kroz budućnost svoje zemlje i naroda. “Bošnjački nacionalni program” je upravo to.

Šta su osnovne smjernice tog Ajanovićevog “Bošnjačkog nacionalnog programa”?

Ajanović: Temeljno polazište ove političke studije, koja će imati preko 400 stranica, je istoimeni dokument kojeg je BOSS objavio u julu prošle godine. U samoj studiji, teze i prvotne postavke iz dokumenta, biće šire elaborirane. Dobar dio tog sadržaja čine moje političke analize koje sam svojedobno objavljivao u više naših časopisa. Ti tekstovi su i tada bivali, namjenski, uzimani iz rukopisa koji je nastajao. Osnovne smjernice su, u najkraćem, sadržane u političkoj ideji BOSS-a. Ne bi se usudio, ipak, da na kratkom prostoru skiciram sadržaj ovako obimne studije. S druge strane, “Bošnjačkim nacionalnim programom” sam rekao ono što sam imao, a o djelu neka govori i neka ga potvrđuje vrijeme.

5. februar 1997.

NISAM SVETAC U NANULAMA

**Danas postoji Republika Srpska u okviru BiH,
mogla je postojati i bez rata,
da je bilo više političke pameti
Nakon dejtonske trgovine ja ovim našim
političarima ne bih dao ni da prodaju košpe
pred kinom, a kamoli da vode državu
Pozvali smo krajiške Srbe da proglase
autonomiju, a politička žabokrečina je,
po običaju, blejala u taj prijedlog**

Skoro svakodnevno BOSS izdaje razna saopćenja o aktuelnim događajima u BiH, pa je “zlobnici” zovu - najaktivnijom strankom u zemlji. Zanimljivo je još nešto: Mirnes Ajanović tvrdi da BOSS ima jako malo dodirnih tačaka s ostalim bosanskohercegovačkim partijama. Smatraju se pošteno iskrenim, pa kud puklo, a puca u epitete “ekstremisti” i “radikali”. Među rijetkima su i čija se “središnjica” ne nalazi u Sarajevu, pa smo razgovor sa gospodinom Ajanovićem vodili u Tuzli, u sjedištu stranke.

**Nazivaju Vas “najradikalnijim bošnjačkim političarem”.
Kako Vi definirate svoje mjesto na političkoj pozornici
BiH?**

Ajanović: Između radikalizma i ekstremizma postoji bitna semantička razlika. Kad se kaže “najradikalniji”, obično se misli, u negativnom kontekstu, na nacionalni ili vjerski ekstremizam. Decidno, u meni i ideologiji stranke koju vodim nema ni trun ekstremizma, jer naša ideja je u biti socijalistička, dakle humanistička. No, radikalizam je nešto drugo. Ja ga shvaćam kao pridjev uvjerljivosti u zastupanju političkih stavova. U tom smislu jesam

radikalan, jer ono što sam govorio, u šta sam vjerovao, vjerujem, dobilo je svoju potvrdu u vremenu. Ako vrijeme potvrđuje ideologiju Bosanske stranke, ja nemam ni najmanje razloga da “smirujem” svoj medijski i politički nastup.

Ipak, ne možete poreći da imate viziju svoga mjesta i perspektive na političkoj sceni?

Ajanović: Ne, ne poričem. Držim da će Bosanska stranka vrlo brzo igrati značajnu ulogu na našoj političkoj sceni. Mi smo još 1994. godine javno kazali da je mir u BiH moguć samo etničkim razgraničenjem. Umalo nas nisu linčovali. Bili smo četnici, izdajnici, dušmani, jer smo se, Bože sačuvaj, usudili reći da se sa puškom ne može stići do Drine, da ljudi uzalud ginu. Danas su dva entiteta realnost koju svi prihvaćaju.

Vi kao da želite reći da rat nije morao trajati tako dugo? Osim toga, Vaše stajalište pomalo zadire i u općeprihvaćeni pojam agresije na Bosnu i Hercegovinu. Pojasnite.

Ajanović: To su dvije različite stvari. Jedno je trajanje rata i umijeće politike da procjeni svoje realne mogućnosti, dakle da zna kakve efekte može imati u svojoj ratnoj oslobodilačkoj opciji. Drugo je pitanje izvršene agresije koju ni ja, niti bilo ko drugi, ne može negirati. Suština i jednog i drugog pitanja je u sljedećem: Naši ljudi nikako ne mogu da shvate da je Bosna i Hercegovina suvlasništvo triju naroda, da je to tako bilo zapisano i u našem Ustavu prije početka ove nesreće. Dakle, ako su na prvim izborima pobijedile tri nacionalne stranke, one su pored legaliteta, imale i nacionalne legitimitete. Kao što je SDA imala legitimitet da zastupa bošnjački narod, HDZ hrvatski, isto tako je i SDS imala legitimitet zastupanja srpskog naroda. U takvoj situaciji nema preglasavanja u Parlamentu, nema principa građanske parlamentarne demokratije, jer se, valjda je to jasno, ne preglasavaju stranke, već narodi. Ovdasnja politička (ne)kultura nije mogla shvatiti da je konsenzus ključ političkog života, i da je suprotnost konsenzusu - politička smrt, prestanak dijaloga, dakle - rat. Ako je uslov za mirno međunarodno priznanje BiH bilo priznanje tadašnje Srpske Republike BiH, ako je to bio uvjet za konsenzus kako bi se izbjegao rat - zašto se to nije učinilo?! Svako političko rješenje bilo je bolje od rata. Jer rat, ubistva, patnje i smrti, udaljavaju nas mnogo više od cilja, nego što to može učiniti i najgore političko rješenje u uvjetima mira. I šta?! Danas postoji Republika Srpska u okviru BiH, kao što je mogla postojati i bez rata, da je bilo više

političke pameti. Bez rata, ne bi bili ovako daleko od reintegracije BiH, ne bi imali ove i ovolike provalije među ljudima, koji se, nakon svega, prirodno, plaše različitosti. Jednostavno, nije smjelo doći do blokade političkog dijaloga. To je bio prvenstveni interes bošnjačkog naroda.

Nije mali broj onih koji Vašu stranku smatraju minornom, te tvrde da je ona samo sredstvo za Vašu osobnu političku promidžbu?

Ajanović: To “nije mali broj” pristojan je izraz za “veliki je broj”. Lično nemam ništa protiv ni da taj broj bude još veći. To je dobar znak da je BOSS na pravom putu. Jer ako neko može minornom smatrati najjaču vanparlamentarnu stranku kod nas, stranku koja je dobila više glasova od Liberala, LBO-a i GDS-a zajedno, onda je više nego jasno da se radi o u najmanju ruku neutemeljenim, a rekao bih i zlonamjernim ocjenama. Drugo, BOSS je na prošlim izborima dobio u gotovo sto po sto opština više glasova od Združene liste, kad se njihov izborni rezultat podijeli sa pet. I to je minorno, zar ne? Neki drugi ljudi smatraju da je izborni rezultat BOSS-a svojevrsan politički fenomen. Ja ću biti iskren i reći da mi nismo imali takvu kadrovsku strukturu poput, recimo, GDS-a Ibre Spahića, gdje su i neki naši ugledni akademici, arhitekti, umjetnici... Ipak, GDS nije dobio ni trećinu glasova koliko smo mi dobili. Nas je djelilo samo nekoliko stotina glasova od ulaska u federalni Parlament. Taman onoliko koliko je bilo tobože nevažećih listića. Hoću reći da je naš ipak izuzetan izborni rezultat produkt kvalitetnog programa, ideja i stavova, utemeljenih u istini, u realnim procjenama, koje je potvrđivalo vrijeme. Taj rezultat za nas je petostruko značajniji, s obzirom na već etablirane političke strane. Trebalo je imati snage i reći - neću ni za poziciju, ni za opoziciju, već za BOSS. Drugo, što se tiče te “lične promidžbe”, kako rekoste, ja sam poodavno izjavio da BOSS nije stranka lidera, već programa, i da je svejedno koje će se ime boriti za naše programske ciljeve.

Nećete valjda reći da vam je svejedno da li ste Vi lider BOSS-a, ili neko drugi?

Ajanović: Upravo to. Nisam bitan ja, kao pojedinac, bitna je ideja, i nastojanje da se ideja BOSS-a, mirotvorna i socijalistička, implementira na društveno-političku stvarnost u Bosni i Hercegovini. Vjerujem da je najveći broj političara u politici zbog zadovoljenja svojih narcisoidnih strasti, iz potrebe da budu važni sebi, svojoj ženi, amidžićima i komšijama... Ja stvarno nemam vremena za takav luksus, u momentu kad se radi o sudbini moje djece,

porodice, mene, moje domovine. U ovome sam samo iz razloga što vjerujem da imam viziju mirne, sretne i prosperitetne budućnosti Bosne i Hercegovine, iz koje ne želim i ne mogu otići. Kad je već tako, onda mi se valja boriti za kvalitetniji i sigurniji život, koji je jedino moguć uspostavom trajnog mira na realnim osnovama.

Vi vjerujete da je takvo što moguće, nakon svega što se dogodilo, da je moguća u neko dogledno vrijeme potpuna stabilnost u Bosni i Hercegovini?

Ajanović: Naravno da vjerujem. Pa čitava ideologija Bosanske stranke je od početka do kraja utemeljena na realnim pretpostavkama koje treba da bh narode i njihove političke zastupnike vežu interesom zajedničkog življenja i privređivanja, usmjerenošću interesom jednih na druge, a ne utopijama koje se rasprše čim društvo naiđe na neki problem. No, taj koncept zahtjeva mnogo međusobnog uvažavanja, prije svega - spoznaju da je ovo zemlja svih nas, a ne samo jednih, i da je konsenzus temeljna politička mudrost budućnosti.

Svojim plakatima kojima pozivate na povratak "socijalističkih principa" uzbudili ste domaću javnost. Da li je to najava Vašeg političkog zaokreta ulijevo?

Ajanović: Znao zašto se uzbudila javnost, i politička i građanska, na pominjanje socijalističkih principa? Socijalizam čini nemirnu savjest i onih koji su nam rušenjem socijalizma donijeli tzv. demokratiju, ali i samih građana koji su pomislili da postoji bolje društveno uređenje od onog kakvog su imali. Naravno, kada to govorim, ja ne mislim na politički kontekst, na jednopartijski komunistički sistem, protiv kojega sam a priori. Govorim, dakle, o uređenju društvenih odnosa, o socijalizmu kao humanističkom i solidarnom društvu, u kojemu se poštuje dostojanstvo čovjeka, u kojemu nema participacija za lijekove i nema trgovine ljudskim zdravljem, u kome je besplatno školstvo, jer je obrazovanje društveni, a tek potom lični interes. O tome govorim. Na žalost, kod nas se promjene doživljavaju kao apsolutna kategorija, a ne kao mogućnost da se iz prošlog vremena uzme ono što valja i doradi, ili promijeni, ono što ne valja. Ako su od 15 zemalja Zapadne Evrope u 13 na vlasti socijalističke stranke, onda iz toga treba izvući pouku. Drugo, pogrešno je vaše mišljenje da je ovo neki zaokret ulijevo Bosanske stranke. Mi nikada i nismo pripadali drugdje osim socijalističkom i radničkom internacionalizmu, progresivnim mirotvornim i solidarističkim idejama. Sve što smo dosad radili bilo je u interesu mira i zaštite građana.

Ipak, članice Socijalističke internacionale su i SDP i UBSD, ali ne i Bosanska stranka koja je najglasnija u zastupanju i propagiranju socijalističkih ideja?

Ajanović: To nas ne zabrinjava. Nama je socijalizam bitan zbog nas samih, zbog naših građana, zbog humaniziranja društvenih, ali i političkih odnosa, a ne kao statusni simbol, kao način da putujemo po kojekakvim kongresima i ubiremo devizne dnevnicе. I jedna i druga stranka koje ste pomenuli svoje su programe utemeljile ili prilagodile borbi za tržišnu ekonomiju, što znači za naplaćivanje zdravstva i školstva, one se bore za privatizaciju po svaku cijenu, dakle za otimanje radničke imovine, i samim tim nemaju ničeg zajedničkog sa idejom socijalizma, osim, naravno, samo u svojim nazivima. O članstvu u Socijalističkoj internacionali mi u BOSS-u nismo nikad ni razmišljali. Mi se za socijalizam borimo iskreno, iz duše.

Prije izvjesnog vremena Vi ste objavili knjigu “Manifest Bošnjačke Republike”. Zastupate li još uvijek ideju o stvaranju jedne ovakve zajednice?

Ajanović: Tu političku studiju sam napisao 1994, prije potpisivanja Vašingtonskog sporazuma. Smatrao sam da je etničko razgraničenje humanije od uzaludnog ginjenja za ciljeve koji se ratom ne mogu ostvariti. Pokazalo se da sam bio u pravu. U međuvremenu je došlo do potpisivanja ovog Sporazuma, i uspostave Federacije, koja ipak u biti za sve ovo vrijeme nije na žalost uspjela izmijeniti realitet da ideja Bosne i Hercegovine živi tamo gdje žive Bošnjaci, i njihove komšije. To sam i ja napisao, smatrajući da će Bošnjačka Republika biti embrion bosnosti, iz kojeg će se jačati i razvijati snage reintegracije i demokratizacije odnosa među našim srpskim i hrvatskim komšijama. To je tako danas, htjeli mi to priznati ili ne, bez obzira što se sve ovo zove Federacijom, a ne etničkim državno-pravnim konstitutivnim jedinicama. U toj studiji sam naveo i činjenicu da je po Lisabonskom prijedlogu Bošnjacima pripadalo 44 odsto bh teritorije, što je, na izvjestan način, i priznato od Evropske zajednice, koja je bila sponzor Lisabonskih pregovora nacionalnih lidera. To se danas prešućuje, pošto Bošnjaci niti imaju 44 odsto teritorije, niti imaju svojih 200.000 života, koji su izgubljeni i zbog političke glupavosti i kratkovidosti. Sa pozicija od 44 odsto teritorije, i sa pozicija mira, reintegracija Bosne i Hercegovine i pad okolnih fašizama bio bi više nego izvjestan. Ja se naravno ne odričem toga što sam napisao.

Bošnjačka Republika i dalje ostaje kao bošnjačka politička alternativa. Ona danas postoji u društvenom, ideološkom smislu, onako kako sam je ja predvidio 1994, ona postoji kao ideja ebriona reintegracije i ekvidistance i prema jednima i prema drugima.

Kako ocjenjujete trenutno stanje na političkoj sceni BiH?

Ajanović: To je takva ustajala žabokrečina da se čovjeku povraća od spoznaje u čijim je rukama sudbina njegove zemlje, njegovih svetinja, djece, porodice, prijatelja, Ne postoji ni dašak progresivne inicijative, jer, jednostavno, ovakvo mrtvo žablje more odgovara kojekakvim žabcima i babcima koje je briga za narod, za budućnost ove zemlje, pošto su glavne preokupacije usmjerene na lične interese i profite. To se podjednako odnosi i na vladajuće i na opozicione strukture. I tzv. "vlada u sjeni" je ništa drugo do demokratska čapalama.

Po Vašem mišljenju, kakva budućnost čeka BiH?

Ajanović: Budućnost BiH zavisi od političke pameti i istrajnosti bošnjačkog i bosanskohercegovačkog naroda, kao jedinih istinskih zaštitnika ideje komšiluka. To podrazumijeva političku i ljudsku toleranciju, spremnost na pluralnost mišljenja, na demokratiju, na otvaranje prema drugima, a protiv ideja samoizoliranosti i svake vrste nazadnosti. Ukoliko to ostvarimo, budućnost BiH može biti onakvom za kakvu se u svom nastojanju borila Armija R BiH. Vrijeme je na našoj strani. Susjedni nacizmi ideologije cijepanja BiH i stvaranja etnički čistih teritorija, nužno mogu izmijeniti pod pritiskom ekonomskih integrativnih faktora u Evropi. Do tada, mi ne smijemo izdati sami sebe.

Središnjica Vaše stranke je smještena u Tuzli. Vi kažete da to ima svoju težinu. Zašto?

Ajanović: Valjda je jasno da se u Tuzli bije jedna od odsudnih političkih bitaka za Bosnu i Hercegovinu. Kao što je poznato mi smo svoje najjače kandidate stavili na listu za Tuzlu, čiji sam ja nosilac, jer će biti jako bitno Tuzli vratiti njen socijalistički imidž i ojačati bosansku i socijalističku opciju u ovome gradu, što treba da bude nukleus iz kojeg će se napajati druga područja.

Nedavno ste iznijeli prijedlog za rješenje situacije u Republici Srpskoj?

Ajanović: Da, pozvao sam krajiške Srbe da proglase autonomiju i da se kao autonomija pripoje Federaciji. Naravno, politička

žabokrečina je po običaju blejala u taj prijedlog, jer ne mogu da shvate da je u aktuelnom sukobu u Republici Srpskoj Bosna i Hercegovina dosad imala najveću šansu. Moglo se dogoditi da srpski narod sam kazni svoje ratne zločince, jer je u suštini na pomolu bio obračun sa mafijom, unutar srpskog naroda, dakle sa zločincima. U međuvremenu je došlo do akcije SFOR-a i ubistva onog ratnog zločinca. Onda su žabe zakreketale u sav glas i pozdravile ovu akciju SFOR-a. Po običaju, niko nije shvatio da je akcija SFOR-a bila presudni faktor smirivanja političkog konflikta i homogenizacije srpskog političkog bića. Naša posla.

Često kritizirate Daytonski sporazum. Držite li da su naši pregovarači u Daytonu mogli napraviti bolji i povoljniji dogovor?

Ajanović: Dayton je bio, htjeli mi to priznati ili ne, pijaca morala. Kad se tu nađete, ne možete izigravati sveca u nanulama, jer će vas začas izbunariti. E, naši su tamo bili ko poštene đevojke, koje i bi i ne bi da prošikuju, pomalo, iza garaže. Iskreno, to je bila pijaca, trgovina, stvar bez emocija, čista računica. Nakon takve trgovine, ja ovim ljudima više ne bih dao ni da prodaju košpe pred kinom, a kamo li da vode državu. Jašta se neg mogao napraviti bolji dogovor.

U prošlogodišnjim predizbornim TV emisijama, Vaši politički protivnici su Vam zamjerali nedostatak političkog i kućnog odgoja.

Ajanović: To je produkt njihovog političkog neodgoja, neobrazovanosti, neukosti... Riječ je o osobama koje su politički stasale u školama komunističkih drugova, koji su morali smrknuto, polako, i premudro govoriti da ne bi u mikrofon podrignuli pola pojedenog janjeta. Šta bi oni?! Da poput njih filozofiram o tantavicama dok mi se radi o glavi!? Pa bolje je da se mi prepiremo, nego da se narod ubija na linijama. Osim toga, svi znamo kako se žučne rasprave vode u britanskom Parlamentu, u mnogim drugim, pa niko ne kaže da britanski političari nemaju odgoja. Zašto politički nastup mora ličiti na već viđeno? Svako ima pravo na svoj stil. Možda moj nastup i ne bi izgledao tako žučan da je bilo veće fleksibilnosti tv voditelja, za koje je jednostavno bilo bogohulno da ja, kao gost emisije, kažem neke istine koje svi znamo, ali ih javno ne govorimo. Nakon tih emisija, kao nagradu, BOSS je dobio potpuni embargo na TVBiH. Na stotine tekstova je izašlo u štampi, ali ni jedna jedina riječ na državnoj televiziji.

Hoćete reći da Vas državna televizija namjerno šikanira?

Ajanović: To je televizija vladajuće stranke, koja kao i svaki stranački mediji ima filtere za prečišćavanje robe namijenjene svojim konzumentima. Drugo, moram i to reći, mislim da se demokratizacija političkog života ne može izvoditi putem učešća stranaka u medijima samo uoči izbora. Stranke imaju šta reći i o stvarnosti između izbora, dati svoju sugestiju, možda pomoći, i generalna moja zamjerka većini informativnih kuća je blokada koju sprovode nad stranačkim mišljenjima, koja su mimo parlamenata i državnih organa.

U posljednje vrijeme sve je aktuelnija inicijativa da se vodeći političari pred javnošću izjasne o tome s kolikom imovinom raspoložu? Kakav je Vaš stav o tome?

Ajanović: Što da ne? Međutim, mislim da će takvi podaci biti nebitni za političku budućnost Bosne i Hercegovine. Aktuelne strukture, koje vladaju već sedam godina, do te mjere su opuhale zemlju, da svi naredni neće, i kad bi htjeli, imati šta uzeti. Tzv. demokratizacija je poslužila kojekakvim pohlepticima da pod opravdanjem pretvorbe vlasništva otmu narodnu imovinu, dakle ono što je narod, što su radnici sticali godinama. Takvo pitanje postavlja se kasno. Vrijedilo bi znati kako su sadašnji političari stajali recimo 1990. Većina njih bili su obične fukare, u materijalnom smislu. Danas imaju račune u švajcarskim bankama, imaju fabrike pod imenima svojih rođaka, i šta sve još ne. Sve je to narodno! Ja nisam participirao u vlasti, i samim tim sve što imam stekao sam svojim radom. Hvala Bogu, imam dovoljno za pristojan život. Više mi i ne treba. No, moje socijalističko opredjeljenje inspirisano je upravo suosjećanjem sa patnjama prevarenog naroda. Ja jesam za privatni biznis, i sam od njega živim, ali se kao čovjek ne mogu miriti sa opštom degradacijom nekih osnovnih ljudskih vrijednosti.

22. juli 1997.

KAKO NEKO MOŽE BITI TVRĐI OD SDA?!

**Svi su do te mjere učahureni
u ispraznom politikantstvu
Svi su užasno daleko od narodnih interesa,
od socijalnih problema građana
Svi su do apsurdna premudri
BOSS, jednostavno, nema sagovornika.**

Stavljanje Selima Bešlagića za kandidata BOSS-a za gradonačelnika Tuzle nije prvi iznenadni obrt u Vašoj politici. Otkud ovakva odluka?

Ajanović: Prvo, ne bih se složio da je politika BOSS-a u posljednje četiri godine imala "iznenadne obrte". Možda naši stavovi jesu u javnosti odzvanjali iznenađujuće, jer smo nemilosrdno govorili istinu, ali politika BOSS-a u kontinuitetu nije mijenjana. Što se tiče naše odluke da za izvršnu vlast Tuzle, tj. za funkciju gradonačelnika, kandidujemo Selima Bešlagića, to je objašnjeno na našem plakatu. Budući da se u politici zalažemo za opće, a ne uskostranačke interese, smatrali smo da je Selim Bešlagić na mjestu gradonačelnika najbolje rješenje za Tuzlu. Znamo da je Bešlagić prvi političar Balkana koji je ikada nominovan za Nobelovu nagradu za mir, prvi naš čovjek koji je nominovan za najveće svjetsko priznanje. Nikome danas, kao Selimu Bešlagiću, nisu otvorena vrata Evrope i Svijeta. Mogu biti i Tuzli, ali pod uslovom da Tuzla glasa za Bešlagića. Kada imamo takvog čovjeka, čija politička pojava treba biti ponos naše nacionalne historije, onda uistinu smatram perverznom bilo kakvo razmišljanje o nekome drugom na funkciji gradonačelnika. Rekli smo, svaka druga varijanta bila bi poraz za Tuzlu i sramota za sve nas. Izbor Bešlagića je

stvar naše kolektivne duhovne higijene. Jer, ako ne cijenimo Bešliagića, onda ne cijenimo sebe.

Ipak, reakcija Združene liste je bila više nego oštra. Smatrali su da na to BOSS nema pravo.

Ajanović: BOSS ima apsolutno pravo! Ovo su izbori za zakonodavnu vlast, za Vijeće općine, a ne za izvršnu vlast. Naša je interna stvar kome ćemo dati svoje glasove kada se u zakonodavnom tijelu bude birala izvršna vlast, dakle gradonačelnik Tuzle. Ali, moram reći da sam bio iznenađen takvom reakcijom Združene liste. Po meni, ona je sramna, rekao bih, uvredljiva za samog Bešliagića. U pozadini je činjenica što ova politička opcija u Tuzli nema nikoga osim njega. I dogodilo se da jedna stranka, u ovom slučaju BOSS, kaže kako je Selim Bešliagić i njen izbor za gradonačelnika. Šta u tome ima loše?! Valjda bi bilo logično da to imponuje, jer je i sa BOSS-om jači Selim Bešliagić. Pouzdano znam da je Bešliagiću to imponiralo, a da je brutalna reakcija Združene liste maslo izvjesnog Ive Divkovića, zahvaljujući kojemu su rastjerani mnogi ugledni Tuzlaci iz UBSD-a. No, sve to neka služi njima na čast. Naš izbor je jasan, naše namjere su čestite, i logične, jer bi bilo van svake pameti da BOSS kandiduje bilo koga drugog za gradonačelnika.

Ako je već tako, zašto niste sklopili koaliciju sa Združenom listom?

Ajanović: Ni u snu! Ne samo s njima, već ni s kim! Pa svi su do te mjere učahureni u ispraznom politikantstvu, svi su užasno daleko od narodnih interesa, od socijalnih problema građana, svi su do apsurdna premudri, da BOSS, jednostavno nema sagovornika.

Ne tako davno, u javnosti je bilo prisutno mišljenje da BOSS predstavlja tvrdi liniju SDA?

Ajanović: Ne može tvrde od SDA! Da su barem rekli “meku liniju”, još bih i dokazivao kako je to nemoguće. Mi smo mirotvorna i socijalistička stranka, u pravnom smislu i jedne i druge riječi, a oni su komunisti. Ta mišljenja o nama kao o, sačuvaj Bože, SDA-ovcima, nastala su nakon pojave političke studije “Manifest Bošnjačke Republike”, koja je pisana u vrijeme agresije na nas i sa jedne i sa druge strane. Smatrao sam da je bolje rat zaustaviti po svaku cijenu, da sačuvamo ljudske živote, nego uzalud ginuti za ciljeve koji se vojnim putem ne mogu ostvariti. Tada su me osuđivali. Pošto se ostvarilo, uglavnom, sve što sam predvidio, na šta sam ukazivao, pitanje je ko je tad bio u pravu. Zapravo, ko je odgovoran za političke promašaje koji su nas koštali desetine

hiljada ljudskih života?! Da se uvidjela realnost na koju sam ukazivao, rat bi bio zaustavljen mnogo, mnogo prije, a mnogi bi bili među živima. To je, dakle, ovdašnjim multikultivatorima zamirisalo na stvaranje islamske države, što nema blage veze. Mi smo se borili za mir, čak i po cijenu unutrašnjeg administrativnog razgraničenja, što se, na kraju, potvrdilo u Daytonu; borili smo se za socijalizam i socijalnu i sindikalnu pravdu, za zaštitu ljudi od ovih kapitalističkih hahara, koji bi sve da počapaju, a narod da ogole do kosti. To je BOSS.

Da li neko zaista stoji iza BOSS-a, kao što se priča?

Ajanović: Stoji. BOSS!

Prošle godine ste bili u Americi. Dobro obaviješteni izvori tvrde da ste se tamo susreli sa Šaćirbegovićem, pa i da BOSS protežira politiku "Mladih muslimana"?

Ajanović: U State Departmentu sam iznio svoja viđenja situacije u BiH, budući da su se neki njihovi zvaničnici zainteresirali za moje političke analize, koje su se, prije dvije-tri godine, pokazale tačnim. Ovo drugo... Islam ima mnogo toga zajedničkog sa socijalizmom, to je učenje dobročinstva i pomoći ljudima. No, ja nemam ništa sa tim organizacijama, jer je vjera moja privatna stvar, kao što smatram da treba da bude privatna stvar svakog pojedinca. Da je kod nas po slovu islama, manje bi se u ovom vremenu gradile džamije a više bi se pažnje posvetilo gladnim i bolesnim.

U proteklih godinu dana BOSS je bio najaktivnija stranka u Tuzli, a, po nekima, i u BiH. Na osnovu nekih analiza, u postojećoj konstelaciji političkih odnosa u Tuzli, BOSS bi nakon izbora mogao odrediti političku sudbinu grada.

Što se tiče nas, to je već riješeno. Naš izbor je Selim Bešlagić, ali ne i Združena lista, kao ni SDP, kao ni Koalicija. Mi ćemo svoje glasove dati za gradonačelnika Selima Bešlagića, ali ćemo o svim drugim pitanjima u tuzlanskom parlamentu odlučivati prema svome nahodjenju. BOSS, jednostavno, ne može biti ničiji.

24. august 1997.

**NIJE SVIJET DŽABE
IZMISLIO PENZIJU
DA SE KUTARIŠE LJUDI
KOJI SU VEĆ
JEDNOM NOGOM U GROBU**

**Trebatće vremena da ljudi shvate
da ne mogu više glasati
za one koji im ničeg dobrog nisu donijeli
Meni je skandaloznije mijenjati svoj stav
od sabaha do akšama,
nego odlučno braniti svoje mišljenje
Nijedan opozicioni političar nije toliko kritika
uputio na račun SDA kao ja
Mnogo toga što bi trebalo biti privatn život
ugroženo je haharlukom koji nam se dogodio
i koji nam se događa**

**Na predstojeće općinske izbore BOSS izlazi samostalno.
Niste ušli ni u Koaliciju za BiH ni u Združenu listu.
Zašto? Ne biste li, možda, pobrali bolje rezultate u Koaliciji?**

Ajanović: To je najbolji dokaz našem opredjeljenju da nas ne interesuje vlast zbog vlasti, niti foteljarstvo, već vlast koja će svoje programe bazirati na realnim osnovama, a kojoj će primarni interes biti socijalna sigurnost građana. U suprotnom mi bismo ušli u neku od ove dvije koalicije, i prodali svoju ideju, i pravo da oštro i slobodno govorimo, za nekoliko mjesta u opštinskim parlamentima. Postoji i bitna razlika u ideološkoj koncepciji shvatanja političkog prostora Bosne i Hercegovine, koji nikako ne može biti

majoriziran od strane jedne nacije ili stranke. Možda nigdje na svijetu, kao ovdje ne postoji nužnost kompromisa, odnosno konsenzusa. Svako nametanje mišljenja vodi konfliktu. I dan danas se teško shvata da je BiH prvo država naroda, a tek potom građana, i da su narodi nosioci suvereniteta, dakle onoga što je prije bila radnička klasa. Nacionalne stranke još uvijek imaju nacionalne legitimitete, a to znači da nema preglasavanja, jer se tada preglasavaju narodi, a ne stranke. Da se to shvatalo kako treba 1991. i 1992. godine, sigurno ishodište ne bi bilo tako tragično. To je, dakle, samo jedan primjer koji očituje razliku između BOSS- a i svih drugih stranaka. Kad bi još govorili o ekonomskom konceptu, o tome što mi jedini tražimo povratak vrijednosti socijalističkog društva, uz pravo na razvoj tržišne ekonomije, onda bi ta razlika bila još drastičnija. Mi jednostavno, po svojoj ideološkoj prirodi, nemamo šta tražiti ni sa jednom strankom u Bosni i Hercegovini. Zato idemo sami. Prije ili kasnije građani će shvatiti da je jedini ispravan put - put Bosanske stranke. Naše je da ponudimo, a ljudi neka plaćaju cehove dok ne shvate.

Kako komentirate predstojeće izbore, kao korak koji vodi ka izlasku iz sadašnjeg stanja i reintegraciji ili kao nešto drugo? Koje snage mogu izvesti BiH iz ove situacije?

Ajanović: Mi smo još nakon prošlih izbora predlagali da se narednih nekoliko godina svake godine održavaju izbori, što ne bi samo omogućilo građanima da biraju nove ljude, već bi i postojeće vladajuće strukture imale veći stupanj odgovornosti, zbog saznanja da svake godine mogu biti zamijenjeni. Izbori su imperativ demokratizacije, koja je nužna ako želimo graditi normalan život, koji je uslov reintegracije BiH. U tom smislu, i ovi izbori će biti korak više ka tom cilju. Što se tiče snaga koje mogu izvesti BiH iz ovog, pa i moralnog vrtloga, koji je nalik živom blatu, valjda je jasno da to nisu one snage koje vladaju na sve tri bh strane. Trebaće vremena da ljudi shvate da, kao prvo, svojim glasom, demokratskim pravom da biraju, odlučuju o svojoj budućnosti, a drugo, da ne mogu više glasati za one koji im ničeg dobrog nisu donijeli. Trebaće vremena, jer alternative postoje.

Niko me nije kupio

Važite za kontroverznog političara britkog jezika i za čovjeka koji “rado” i vrlo često iskače iz ustaljenih normi ponašanja i komuniciranja. Da li je neozbiljno i je li Vas strah reći prof. dr. Muhamedu Filipoviću da ne zna istoriju Bosne i Hercegovine?

Ajanović: Kao što nemam namjeru svojim političkim stavovima dodvoravati se nikome, pa ni narodu, nikada mi nije bilo ni na kraj pameti da mijenjam sebe, ili svoj stil govora, zbog toga što se to nekome ne dopada. Ja čvrsto stojim iza onoga što kažem, i, sasvim logično, čvrsto branim svoj stav. To nekome izgleda skandalozno. Pa meni je skandaloznije mijenjati svoj stav, od sabaha do akšama, nego odlučno braniti svoje mišljenje. To sa prof. Filipovićem naša javnost je na žalost pogrešno shvatila. Ispalo je kao da sam, sačuvaj me Bože, htio uvrijediti našeg uvaženog akademika. Moj je grijeh što sam ušao u otvorenu diskusiju sa prof. Filipovićem, što sam branio svoje stajalište... A šta sam trebao? Reći: Vi ste u pravu, makar i pogrešno mislili, jer Vi ste akademik, Vi imate 150 godina, a ja tek 33, i ja sam tu da šutim, a Vi da govorite?!!

Profesor Filipović, jednostavno, nije trebao tu ni biti. Pozvao me na njegova predavanja logike. Pa ako već predaje logiku, onda bi morao znati da je jedino logično da se povuče iz politike. On je jako mnogo uradio za nas, za našu filozofsku misao, jedan je od najznačajnijih bh intelektualaca, i što mu sad treba da ga ljudi gledaju i pamte kroz njegovu senilnost, a ne kroz knjige koje je pisao kad nije bio matuh. To što sam rekao da mu je istekao rok trajanja, i njemu i još nekim matusima koji meni i mojoj djeci kroje sudbinu - rekao sam iz najbolje namjere. Nije svijet džabe izmislio penziju da se kutariše ljudi koji su već jednom nogom u grobu, pa im je svejedno hoće li i novorođenčad biti jednom nogom na onome svijetu. Dati matuhu da vodi državu, isto je što i staviti penzionisanog i starog pilota da vozi avion. S bitnom razlikom. Jer taj matuh - pilot već je nekad vozio avion, a ovi naši nisu nikad vodili državu... Pa se sjetili po stare dane da nas malo "provozaju".

Predizborni propagandni materijal BOSS-a dosta je kontradiktoran: primjera radi, jedan letak poziva na kapitalizam, drugi na socijalizam, a treći poručuje da je Selim Bešlić u BOSS-u. Bešlić je to demantirao. Zbunjujete glasače, o čemu se, zapravo radi?

Ajanović: Ne ljutite se, ali niste dovoljno dobro pročitali to što piše. Prvi plakat o kome govorite poručuje "Svi za kapitalizam - BOSS za socijalizam", što je potpuno jasno da prozivamo sve političke stranke koje se, do zadnje, zalažu za uvođenje kapitalističkog duha, tržišne ekonomije, komercijalizacije čak i humanističkih vrijednosti, dok se, s druge strane, jedino mi zalažemo za socijalizam zapadno-

evropskog tipa u kome je čovjek najveća svetinja. Oni naši kanibali, zbog ličnih profinerskih interesa, shvatili su demokratiju kao šansu da se na tržište stavi sve, pa čak i zdravstvene usluge, čak, i ono što je vitalni nacionalni interes - obrazovanje. Mi smo svim bićem protiv takvog kretenluka, protiv takve bezosjećajnosti prema vlastitom narodu. Tu nema, po nama ničeg zbnjujućeg. Nema ni u tome što smo objavili plakat u kome kažemo da ćemo svoje glasove u Opštinskom vijeću Tuzla dati za izbor Selima Bešliagića za gradonačelnika Tuzle. Nekakvom Ivi Divkoviću iz Združene liste je zasmetalo što smo napisali da će oni koji glasaju za BOSS glasati za Selima Bešliagića. Pa to je logično! Ako će naši vijećnici glasati za Bešliagićev reizbor, oda je logično da će ko god glasa za BOSS glasati i za Bešliagića. U Združenoj listi je nastala panika. Jer mi smo, kao politički subjekt, u propagandnom i svakom drugom smislu, popularniji u Tuzli od njih. Njihov najveći adut je Selim Bešliagić. Ali, to je po nama neracionalna sebičnost. Selim Bešliagić je odavno prevazišao ne samo pojam Združene liste, već i mnogo više i šire, i on je adut Tuzle. On je, dakle, i naš adut, jer iskreno smatramo da Tuzla može jedino sa Bešliagićem na čelu u cijelosti ostvariti svoje perspektive za budućnost. Bez Selima Bešliagića to ne bi bilo ni upola tako. Smatrali bi licemjerjem prema građanima Tuzle, na kraju, smatrali bi to nevidenom glupošću, da Selimu Bešliagiću, u kandidaturi za gradonačelnika, isturimo protukandidata. I zbog opštih tuzlanskih, i zbog naših moralnih stranačkih interesa, to je nemoguće. Zato je Selim Bešliagić opredjeljenje Bosanske stranke. To naravno nema veze sa Združenom listom.

Spočitavaju Vam puno toga: da ste minorna i familijarna stranka, da ste oformili stranku samo da biste uzeli novac od OSCE-a (poput Hamdije Šurkovića, predsjednika BDU - vrlo česta usporedba), da ste "jastreb SDA" i sl. Kako komentirate ove navode?

Ajanović: Hiljadu puta sam rekao - meni novaca ne treba. Imam ih dovoljno za pristojan život. Mogao bih imati i više, ali ne želim da budem rob trke za novcem, kao što postali mnogi. BOSS je osnovan početkom 1994, dakle, kada OSCE-a nije bilo ni na vidiku. I tada smo bili podjednako aktivni u iznošenju svojih stavova, uglavnom putem plakata, i sve je to finansirano iz naših, najviše mojih ličnih sredstava. Drugo su stranke koje se sada osnivaju po liftovima kako bi nekoliko ljudi dobilo novac od OSCE-a. Vjerujem da ima i takvih. Što se tiče brojnih spočitavanja, mene, iskreno rečeno, ponekad do srca nasmiju kojekakve konstrukcije. Šta rekoste,

“jastreb SDA”? Pa mislim da ni jedan opozicioni političar nije toliko kritika uputio na račun SDA kao taj “jastreb”. Naravno, ništa drugačiji odnos nisam imao ni prema ovim tzv. Socijaldemokratima.

Ja, jednostavno, govorim ono što mislim, bez ikakvih kalkulacija. Niko me nije kupio, niti me može kupiti.

Neki su isključivi u tvrdnji da ste dobro prikriven čovjek Selima Bešlića?

Ajanović: To je sigurno iz razloga što sam ja jedan od osnivača Reformista, sadašnjeg UBSD-a u Tuzli. Sa Selimom sam dobio prošle izbore. Radili smo zajedno. Sada radimo odvojeno, ali za isti cilj - za dobrobit Tuzle. Znate zašto ja ni u kojem slučaju, ako Vas to baš interesuje, ne mogu biti ničiji, pa ni Selimov čovjek. Imam alergiju na duhovni smrad. Jedino sam sebi mirišem. Zapravo, jedino sebi vjerujem. Selimu svaka čast. Ali, njegove gaće su njegove, a moje moje.

Koalicija za BiH je samo na području Tuzle isturila plakate s porukom: “Glasajući za Koaliciju glasate za Aliju i Harisa” (ili tome nešto slično - nisam siguran). Po Vama, liči li to na demistifikaciju “sukoba” Izetbegović - Silajdžić ili je po srijedi “hvatanje za slamku” tuzlanske Koalicije za BiH protiv Združene liste? Realno, ko ima najviše izgleda i ko će pobijediti u Tuzli?

Ajanović: To s tom Koalicijom u Tuzli je prava lakrdija. Rekao bih svašta, ali može biti protumačeno kao udaranje protivnika po glavi, a da on nema mogućnosti da se brani. Bilo bi kukavički. Skoro je BOSS objavio saopštenje za javnost u kome smo kazali da izbore u Tuzli dobijaju Bosanska stranka, Združena lista i Socijaldemokratska partija. Ta SDA Koalicija će dobiti nešto više od 20% glasova, što je, maltene, manje nego što je SDA imao nakon izbora 1990. Oni poručuju: “kad glasate za nas glasate za Aliju i Harisa”. Kao da će sad Alija biti gradonačelnik Tuzle. Jadno je to. Siroto... Kad nemaju šta drugo reći osim tako jeftine laži. U najkraćem, Tuzla će nakon ovih izbora ostati Tuzla. To je najbitnije, ne samo za Tuzlu, već za političke perspektive Bosne i Hercegovine.

Svi ponuđeni programi su manje - više isti. Normalno i Vi očekujete rezultate (ili pobjedu). “Vruć krompir” je socijalna problematika (borci, prognanici, Srebrenica) i povratak izbjeglica. Rizično je držati ga u rukama. Vaš komentar?

Ajanović: Građanima se laže na predizbornim skupovima, obećavaju im se brda i doline, a niko neće da kaže da je u

nadležnosti opštinskih vlasti ostala samo komunalna djelatnost, turizam, ugostiteljstvo, sport... Odgovori na ta pitanja morat će pričekati iduće izbore, izbore za kantonalne i federalne, odnosno državne organe vlasti, jer se “gore” rješavaju ta pitanja. Opštinska vlast, ma kakva da je, tu može vrlo malo učiniti.

Priča se kako se u Tuzlu mogu vratiti svi koji su je napustili početkom i u toku rata uz uvjet da polože oko 10.000 DEM za povratak u kuće i stanove u kojima su živjeli do rata. Gdje završavaju oni koji su do sada boravili u njihovim (napuštenim) kućama i stanovima?

Ajanović: Problematika smještaja prognanih i izbjeglih lica u Tuzli je bolje riješena nego igdje u BiH. Zapravo, kroz Tuzlu je prošlo najviše izbjeglica u odnosu na ostale gradove. Prošlo je preko 200.000 prognanih ljudi, i svima je pružena pomoć, hrana, smještaj... Danas u Tuzli ima preko 50.000 izbjeglica i svi imaju krov nad glavom. Takvo pitanje treba postaviti prije svima drugima - nego Tuzli. Drugo, povratak ljudi jeste imperativ reintegracije, ali taj proces mora biti uzajaman i ne može se pokrenuti po principu glavom kroz zid. Treba vremena, treba susreta ljudi, treba ekonomskih interesa, jer smo, htjeli to ili ne, usmjereni jedni na druge. Isto tako, treba dobre volje, ali i promjene političke svijesti. Vratit će se ljudi svojim kućama.

Ko je privatno Mirnes Ajanović i kako živi kad se ne bavi politikom?

Ajanović: Mnogo toga što radim u politici inspirisano je budućnošću moje dvije kćerkice. U suštini, njihovo pravo da im se ne dogodi zlo najveći je poticaj moje borbe za mir i socijalizam. Mnogo toga što bi trebao biti privatni život ugroženo je haharlukom koji nam se dogodio i koji nam se događa. Dokle god čovjek ne bude privatno miran, dokle god ne ostvari pravo na sigurnu egzistenciju i mir - nema privatnog života kao kategorije. Još uvijek smo ugroženi i kolektivno i individualno. Jednostavno rečeno, ovo što činim borba je za moj privatni život, borba je za moj mir i mir moje porodice.

15. septembar 1997.

BUDUĆNOST JE MOGLA BITI BOLJA

**Zar je sve ovo bilo potrebno?
Zar je neko mogao pomisliti
da se bez jednog ili dva naroda
može određivati sudbina ove zemlje?
Zar se moralo ovoliko ginuti**

Redakcija “Reportera” ima rijetku priliku da razgovara sa liderima političkih stranaka iz Federacije. Za početak razgovora, ko je Mirnes Ajanović, predsjednik BOSS-a, iz prve ruke?

Ajanović: Mislim da je riječ o podacima koji i ne bi trebali biti bitni za opredjeljenje birača u Republici Srpskoj da li će ili ne glasati za BOSS. Mi smo više puta ponavljali da smo stranka snažnog, jasnog i progresivnog programa, a ne stranka lidera. Mnoge stranke ističu određena imena, tako da imamo paradokse da se, recimo nalaze oni koji su nam kreirali ovakvu sadašnjost, na listama nekih stranaka, što neme nikakve veze sa budućnošću. Mi bi se u BOSS-u stidjeli kad bi na našoj listi bio neko od ljudi koji su uzrokovali tragediju bosanskohercegovačkih naroda, na bilo koji način. Ili, recimo šta znači kad Unija bh sacijaldemokrata ističe da je Sejfudin Tokić doktor veterinarskih nauka? Pa nije izgradnja države, socijalne politike svih društvenih i političkih činilaca isto što i guranje ruke u krave, svinje i kroz krave i svinje. Možda Tokić može imati kvalitetnih ideja, kao i bilo ko drugi, ali to, oprostite, sa živinom nema nikakve veze. U prvom redu vrijedi isticati program stranke, a tek potom ponešto što može biti znakovito i kada je riječ o privatnosti političara koji taj

program zastupa. Za nas porodični status znači mnogo, jer čovjek koji uspijeva imati skladnu i sretnu porodicu, kojemu je porodice prvotni interes, takav čovjek može imati nerva i za društveno-političku zajednicu. Društvo je porodica. Bosna i Hercegovina - isto. Ako shvatimo da živimo u jednoj istoj kući, i da je alternativa jedino rat, bol i smrt, onda ćemo se truditi da u toj kući uredimo odnose onako kako to najbolje možemo, da za svakoga bude dovoljno prostora i slobode. U takvom poimanju za nas prolaznu ocjenu ne mogu dobiti političari poput neudate, stare cure, inače uvažene naučnice Dr Biljane Plavšić, ili, recimo, Sejfudina Tokića koji je suprugu i dvoje djece poslao u Španiju, a dok je UBSD plaćao stan za njegovu ljubavnicu u Zagrebu, ili, što i to ne reći, Harisa Silajdžića koji se po pitanju ženskog roda ponaša poput onih koji zastupaju Šerijatsko pravo. Po nama, sve to je bitno za procjenu ljudi koji pretenduju da vode državu i uređuju društvene odnose.

Što se mene tiče, jedine mogu istaći da sam sretan porodični čovjek, vrijedan suprug i nježan otac dvije kćerke. Nikada nisam bio član Saveza komunista, ali sam jedan od osnivača Reformista Ante Markovića u tuzlanskom kraju kao i jedan od tvoraca njihove izborne pobjede u Tuzli 1990. S njima sam se razišao kad sam shvati da i oni, kao i sve ostale stranke u ovom dijelu BiH, slijepo i tragično zastupaju tezu da se sa Srbima valja tući do kraja. Budući da sam vidio svu pogubnost takve sljepačke ideologije, jer sam znao da samo političko rješenje može donijeti mir - sa grupom istomišljenika, u to vrijeme hrabrih jeretika - osnovao sam BOSS, prvu bh pacifističku i socijalističku stranku.

Programska orijentacija stranke?

Ajanović: Kao što već rekoh mi smo prva mirotvorna i socijalistička stranka Bosne i Hercegovine. Toga se ne stidimo, jer smatramo da se borimo za najplemenitije ideje ljudskog roda, za mir među ljudima, za socijalnu i egzistencijalnu sigurnost svakoga.

Kako vaša stranka gleda na uređenje BiH i odnose RS sa Federacijom?

Ajanović: Još u martu 1994. BOSS je javno govorio da se rat može zaustaviti samo antičkim administrativnim razgraničenjem. Htjeli su nas objesiti kada smo objavili da Bosna i Hercegovina nije smjela ići u međunarodno priznanje bez pristanka srpskog naroda, kao konstitutivnog naroda u BiH, odnosno, kao jednog od tri suvlasnika ove zemlje. To je realnost, tim prije što je legitimitet bh Srba bio u glasovima SDS-a, kao što je bošnjački pripadao

SDA-u, a Hrvatski HDZ-u. Mi smo prvi rekli: To nije bilo preglasavanje stranaka, već preglasavanje naroda! Ili, šta bi recimo bilo da su HDZ i SDS izglasali podjelu BiH? Proglasali bi SDA i šaku opozicionara. To ne bi bilo parlamentarno klasično preglasavanje. Bio bi preglasan bošnjački narod. Zbog takvih stavova nas su, jednostavno, proganjali. Ali to je realnost, koliko god se ona i nama samima sviđala ili ne. Na kraju, to je potvrdio i Dejtonski sporazum. Pitanje je: zar je sve ovo bilo potrebno? Zar je neko mogao pomisliti da se bez jednog ili dva naroda može određivati sudbina ove zemlje? Zar se moralo ovoliko ginuti. Bosanaka stranka se stoga bori da se uspostave takvi odnosi da se zlo više nikad ne ponovi. U takvoj konstalaciji govoriće ekonomski argumenti, a ne iracionalne strasti, ljudi će se boriti za ekonomski boljitak, za sebe i svoje porodice. To će biti vrlo brzo, za nekoliko godina, jer nacionalizam gubi korak s vremenom. On je neodrživ u sadašnjem šovinističkom zračanju. Postojeće, ali kao forma ljubavi prema vlastitom narodu, kakva dopušta da Srbi vole sevdalinku, da Bošnjaci vole srpsku prepečenicu, da zajedno volimo hrvatski dene-rok itd. Tada očekujem da će doći do sasvim logičnog pripojenja Bosanske Krajine Federaciji, ili Federacije Bosanskoj Krajini, svejedno je, nebitno je kako će se to zvati, ali je sasvim logičan slijed integrativnih procesa.

Da li program stranke tretira pitanje povratka izbjeglica. Kako vidite rješenje tog pitanja?

Ajanović: Da. Mi smo prva stranka koja je još 1994. objavila osnove konture jedino mogućeg povratka ljudi na svoje. Danas je to cjelovit program koji obrađuje sve aspekte ovog složenog i za BiH egzistencijalnog pitanja. Suština je da smatramo da je povratak moguć, ali pod uslovom da povratak ljudi na svoje nema političke dimenzije, u onom smislu kako se to danas čini. Bošajačke stranke, recimo, kad govore o povratku one kao da govore o stranačkom, pa i post-oružanom trijumfu, kao o osvajanju teritorija. Toga nema, gospodo! Riječ je o ljudskoj tugi, o tragediji, a ne o primitivnoj političkoj ostrašćenosti. Na kraju, ljude interesuje povratak, a ne politika. Nisu oni krivi što su u rukama onih koji amabaš sve politički instrumentalizuju. BOSS se, pored toga zalaže za osnovno ljudsko pravo - da svako živi gdje hoće. Dakle, prognanici se ne moraju vratiti ako to ne žele. A ako žele odna to neće biti politika, već - povratak u okvire takvog i takvog političkog sistema.

Kakav uspjeh očekujete na predstojećim parlamentarnim izborima?

Ajanović: Mislim da svi građani Republike Srpske imaju podjednak interes da glasaju za BOSS. Bošnjaci iz razloga što jedino sa BOSS-om oni neće biti instrumentalizirani. Srbi, jer jedino sa BOSS-om njihova budućnost može biti dostojna evropskog građanina koji, u procentu od oko 80 odsto glasa za socijalističke stranke koje stavljaju čovjeka iznad profita. Na kraja, mi smo jedina stranka u ovom dijelu Federacije koja nikada nije pljunula na sve ono što je valjalo u prošlom sistemu, u onoj Jugoslaviji... Jedino mi smijemo reći da je tamo bila za sve nas više dobrih nego loših stvari. Borimo se za povratak tih vrijednosti, a jedna od njih je svakako - komšiluk. Ne treba biti puno mudar pa da se zna da je lakše - voljeti. U ime ljubavi i sreće BOSS očekuje da će građani Republike Srpske znati odabrati pravi put svoje budućnosti. Ne sumnjamo da je to - mir i socijalizam, drugo ime za BOSS - Bosansku stranku.

8. novembar 1997.

IZETBEGOVIĆ NIJE KRIV ŠTO JE NESPOSOBAN!

Svi drugi su do 1995. tjeroali bošnjačku i bosansku mladost da gine za unitarnu BiH "od Une do Drine i od Save do mora"

Ja sam još 1993. bio uvjeren da takve Bosne nema, da ljudi zalud ginu, da se rat može zaustaviti samo etničkim administrativnim razgraničenjem...

Zbog toga sam sa grupom istomišljenika 1994. osnovao BOSS i objavio naš Mirovni program

Sa prezirom su nas nazvali - četnicima, iako su skoro dvije godine poslije pristali na mnogo nepovoljniji mirovni plan

Rođen prije skoro 35 godina. Oženjen je. Otac dvije kćerke. Po zanimanju je prosvjetar. Po vokaciji publicist. Po onome od čega živi - vlasnik privatnog preduzeća koje se bavi turističko-prevoznim poslovima. Čovjek je kojeg život nije nimalo pazio ni mazio, koji je sve što ima stvarao od nule, vlastitim radom, čovjek koji nije, kako sam kaže, imao ama baš nikoga da mu puše u jedra.

- Ostao sam rano bez oca. Kao mladić, umjesto da ispijam mladost, ja sam ispijao rad. Izdržavao sam majku i sebe, a onda nakon ženidbe, i dolaska djevojčica - sve nas. Zbog toga sam relativno kasno završio studij, jer fizički nisam mogao stići na sve. Bez obzira što se nekome ovo može činiti i teškom životnom pričom, ja sam zadovoljan i sretan čovjek. Život me je naučio da volim i cijenim rad i ljude koji rade. U najkraćem, da imam deset života, znao bih gdje da ih ugradim. - kaže na početku razgovora predsjednik Bosanske stranke (BOSS) Mirens Ajanović

Kako, kada i što Vas je povuklo da formirate stranku BOSS?

Ajanović: Bio sam jedan od inicijatora osnivanja Stranke reformista u Tuzli, koja je ubjedljivo pobijedila na lokalnim izborima 1990., kada je za gradonačelnika izabran Selim Bešlić. Iako se nikada ranije nisam bavio politikom, smatrao sam svojom obavezom da dam svoj doprinos demokratskoj tranziciji društva i rušenju totalitarnog komunističkog režima. Ponudene reforme Ante Markovića su mi se učinile najprimjerenijim konceptu društva u kakvom bi želio živjeti. Međutim, vrlo brzo se ova stranka izrodila u svoju suprotnost. U toku rata, postala je ideološki okoštali aparat, koji je u svemu bio pobratim Stranci demokratske akcije. To važi, naravno, i za SDP i sve druge stranke koje su djelovale na teritoriji pod kontrolom ARBiH. Osnovna konceptualna razlika između svih i mene bila je u tome što sam smatrao ordinarnom glupošću, samoubistvom, ludilom, ratovati i ginuti za Bosnu i Hercegovinu kakva je bila. Svi drugi su do 1995. tjerali bošnjačku i bosansku mladost da gine za unitarnu BiH "od Une do Drine i od Save do mora". Ja sam još 1993. bio uvjeren da takve Bosne nema, da ljudi zalud ginu, da se rat može zaustaviti samo etničkim administrativnim razgraničenjem... Zbog toga sam sa grupom istomišljenika 1994. osnovao BOSS i objavio naš Mirovni program. Sa prezirom su nas nazvali - četnicima, iako su skoro dvije godine poslije pristali na mnogo nepovoljniji mirovni plan.

Nešto o programu i radu Vaše stranke u najkraćim crtama? (Ne znam hoćete li se suglasiti sa mnom kad kažem da BOSS-u i nije potreban program, jer sve što se događa, a i ne događa Vaša stranka odmah komentira i izbacuje plakate u javnost?) Molim Vas za kraći odgovor?

Ajanović: Vaša konstatacija je dobrim dijelom tačna, jer smo jedina stranka koja putem plakata kontinuirano objavljuje, i u određenim povodima, potvrđuje svoja programska opredjeljenja. U osnovi, mi smo pacifistička i socijalistička stranka. Pacifizam je ukorijenjen u temelje našeg nastanka, a socijalizam je humanistički i demokratski društveno-politički model po kome bi željeli ustrojiti buduće društvo. I jedna i druga odrednica u biti su duboko humanističke i moralne kategorije, jer ljudsko biće, njegova građanska prava i duhovna nastojanja, starija su od svega. Za razliku od svih političkih doktrina, socijalizam proističe iz svih religija, kao obaveza čovjeka da ne ugnjetava drugog, da za drugog želi isto što i za sebe. U današnjoj Bosni i Hercegovini, na sve tri njene strane, bez

obzira na ratne posljedice, postoji tendencija potpuno nezdrave tranzicije društva, gdje se ide u nemilosrdni kapitalizam, bez ikakvog obaziranja na socijalne probleme i status građana. O favorizaciji materijalnih vrijednosti u odnosu na duhovne, o komercijalizaciji onoga što bi se moralo smatrati humanističkim, da i ne govorimo. Postoje dvije mogućnosti, ili se prepustiti talasu dehumanizacije, ili se boriti na način na koji to čini BOSS.

Što je BOSS - nacionalna ili višenacionalna stranka, koliko broji članova i koje je starosne dobi članstvo BOSS-a? Za pretpostaviti je da ste okupili mlađe ljude. Zbog čega?

Ajanović: Pridjev "bosanski" ilustruje multinacionalno opredjeljenje BOSS-a. Međutim, za razliku od svih, mi bosanstvo ne vidimo kroz prizmu negiranja nacionalnog i kulturološkog bitka bosanskohercegovačkih naroda. Mi smatramo da je bosanstvo imenitelj jedinstva različitosti, a ne jedinstva bez različitosti, kako se to promovise iz opozicionih tabora. Za Bosnu i Hercegovinu bi bosanstvo moralo biti onaj imenitelj zajedničkih interesa, ona dodirna tačka u kojoj se nalaze sve naše različitosti, a ne naivni pokušaj da se pod bosanstvo, kojim bi da vladaju Bošnjaci, na silu utrpaju druga dva naroda. Tek kad se shvati da bosanstvo ne pripada ništa više Bošnjacima, nego bosanskohercegovačkim Srbima i Hrvatima - tek tada će ova odrednica imati šansu da opstane. Bosanska stranka se potvrdila kao lučonoša takvog koncepta bosanstva, i ubjeđeni smo da samo kao takvo - bosanstvo može opstati. Drugo, mi smo potpuno otvorena stranka za sve kategorije stanovništva. Možda djelujemo kao "mlada stranka", međutim, u rukovodstvu ima članova koji uveliko gaze šestom i sedmom decenijom života. Naš fokus interesovanja jeste mlada generacija, iz razloga što odnos prema mladima ima puno značenje odnosa prema budućnosti zemlje. No, ako podjednako volimo domovinu, i ako smo uvjereni da odnos prema mladima određuje budućnost zemlje, onda je svejedno da li će o njenoj budućnosti misliti ljudi sa 30 ili sa 60 godina starosti. U ovom kontekstu vrijedno je reći da smo i nastali iz pacifističke potrebe spašavanja mladih ljudi pred političkim džaturumima koji su čak i javno živote mladih boraca nazivali, ni manje ni više nego - resursima.

Hrvatima, Bošnjačko-muslimanska strana često spočitava da žele nešto svoje, da su protiv suživota i protiv BiH. No, činjenica je da su Hrvati u dva navrata, referendumom i odbijanjem da je pod cijenu života napuste, spasili joj život. Nazire li se tu fobija Bošnjaka-muslimana spram

Hrvata u BiH? Ako ste mišljenja da je to točno, može li to izazvati suprotne efekte, odnosno uskraćivanje prava Hrvatima na svoj jezik, kulturu itd.?

Ajanović: Nije riječ samo o Hrvatima. Riječ je i o Srbima. Zapravo, radi se o bošnjačkom ubjedenju da Bosna i Hercegovina pripada više Bošnjacima, nego li Hrvatima i Srbima. To je pogrešno. Na kraju, pokazalo se ratom, i Dejtonskim sporazumom, da je ovo zemlja u suvlasništvu tri konstitutivna naroda, i da ni jedan narod, pa ni dva naroda u koaliciji, ne mogu odlučivati protiv volje jednog od suvlasnika. Javnost ne želi ili neće da zna da je i prije rata, u onom socijalističkom Ustavu BiH, u njegovom drugom članu pisalo - da je Bosna i Hercegovina država tri konstitutivna naroda koja ravnopravno odlučuju o njenoj sudbini. BOSS je prvi, i mnogo prije Dejtona, objavio da je jedini način odlučivanja morao biti - konsenzus. U ovakvoj državi, u kojoj su nosioci legitimiteta tri nacionalne stranke, ne važe pravila parlamentarne demokratije, jer kada dolazi do preglasavanja tada se preglasavaju narodi, a ne stranke. To se moralo znati! To se moralo znati i onda kada su Hrvati i Bošnjaci, mimo volje nosilaca srpskog legitimiteta, odlučivali o referendumu za nezavisnost. U odnosu na Ustav BiH taj čin je, u najmanju ruku, bio nekorektan. Porušena je ustavna odredba ravnopravnog odlučivanja o sudbini BiH. Ovo je vjerovatno i danas bogohulno govoriti, iako BOSS to govori od 1994, sviđalo se to nekome ili ne. To su činjenice. Tako i hrvatski kontekst unutar BiH ima isto značenje. Šta znači biti protiv BiH? Ako to znači ne slagati se sa konceptom SDA - onda smo na pogrešnom putu. Šta znači biti protiv Hrvata? Ako znači biti protiv "Herceg-Bosne" unutar Federacije - opet se bojim da smo na pogrešnom putu. Poistovjećivanje svih hrvatskih interesa sa "Herceg-Bosnom", ili svih bošnjačkih sa unitarnom BiH - vodi u ćorsokak. Nacionalni interesi su širi pojam od onog kakvog su nam dosad nastojale predstaviti vladajuće stranke.

Akademik Muhamed Filipović je za list Dnevni avaz, nedavno kazao: "Povijest Bosne sve do kraja XIX stoljeća ne poznaje nikakve Hrvate na tlu Bosne. U Bosni postoje Bošnjaci katolici koji se tako sami nazivaju i koje mi tako zovemo i koje svi drugi tako nazivaju". Filipović je također rekao: "Hrvati tek sada stvaraju tzv. povijesne dokaze za njihovo postojanje". Komentirajte ovu izjavu i kažite - priznajete li Vi Hrvate u BiH ili i Vi imate neki svoj naziv za njih???

Ajanović: To je smiješno. I žalosno. Gospodin Filipović je ostavio sedamdesetih godina značajne tragove u filozofskoj nauci, međutim njegovi posljednji istupi žalosno svjedoče da biološka starost zna baciti sjenu na nešto odista vrijedno što je čovjek učinio. Sjetite se samo pokojne Desanke Maksimović koja je sav svoj životni opus posramila pišući predgovor Miloševićevom "Mein Kampf". Smatram da je glupo uopšte komentarisati tzv. akademske teze po kojima bi bosanski Hrvati trebali postati "Bosanski Hrvati", što isto važi i za Srbe, kao i te neutemeljene postavke da Hrvati tek sada traže dokaze o svome postojanju. Valjda bi ovi ljudi koji ispaljuju takve gluposti morali nešto znati o Stjepanu Matijeviću, Tuzlaku, hrvatskom pjesniku koji je živio i stvarao u 16. stoljeću, o fra Blažu Josiću, Marijanu Divkoviću, Petru Zlojutriću i brojnim stvaraocima iz 18. i 19. stoljeća, na kojima počiva hrvatstvo u Bosni i Hercegovini. Ili, recimo, da spomenemo jednog od najvećih hrvatskih slikara, Kristijana Krekovića, rodnom iz Tuzle, koji je za života slavljn u zemljama Latinske Amerike. Kreković nikada nije opovrgao svoje hrvatstvo, niti bosanstvo, a jedno od njegovih najpoznatijih djela je portret Husein-kapetana Gradašćevića, Zmaja od Bosne. Ili, da li gospoda znaju da je samo u Tuzli, u prvoj deceniji 20. stoljeća, djelovalo oko 20 različitih kulturno-prosvjetnih, radničkih i sportskih društava koji su nosili predznak - hrvatski. Hrvatsko pjevačko društvo "Majejica" nastalo je još u 19. stoljeću. Dakle, hrvatstvo nije u ove krajeve došlo sa Antom Pavelićem ili Franjom Tuđmanom. Hrvatstvo je činjenica i duboko pripada kulturološkoj istoriji Bosne i Hercegovine. Prije svega kulturološkoj, a tek potom - političkoj. Lično, ja tu nemam šta priznavati ili ne priznavati, niti si mogu, i da hoću, dozvoliti takav luksuz da prekrajam istoriju. Hrvati, jednostavno - jesu.

Jača li u Bosni radikalni islam?

Ajanović: Generalno, mislim da - ne. Takva opasnost je prijetila u toku rata, kada je radikalnim islamistima u neku ruku odgovarao sukob Bošnjaka sa Srbima i Hrvatima, jer je to potkrepljivalo njihove teze o nužnosti vjerske homogenizacije i "povratka islamu". Danas, kada se ljudi bore za egzistenciju, kada, kao i nakon svakog rata, ponovo doživljavaju ljepote življenja, mislim da nikome nije ni na kraj pameti da se bavi glupostima. Islam je divan, plemenit, uzvišen, ali sve dok ne prekorači svoje vjerske okvire. Čim pređe granicu i počne se baviti društvenim i političkim odnosima, postaje uistinu opasan. No, ovih nekoliko avantura Aktivne islamske omladine nikako ne mogu biti ilustracija opredjeljenja bošnjačkog naroda.

Alija Izetbegović? Šta mislite o njemu kao političaru i njegovoj izjavi u Ljiljanu: “Imam sve što mi treba, nemam ništa što mi ne treba”. Podsjeća li Vas to na njegovu javno izrečenu “ujutro mislim jedno, uvečer mislim drugo”. Povucite paralelu!

Ajanović: Kad govorim o g. Izetbegoviću želim praviti razliku između njega kao starijeg čovjeka, penzionera, kojega zbog starosti treba poštivati, i političke ličnosti koja je zbog toga što je pristala da radi istovremeno pristala i na mogućnost kritike. Izetbegović nije kriv što je nesposoban, što u politici djeluje kao Monty Peiton ili Mister Bean. On je takav kakav je, i ne može biti bolji. Nije kriv. Krivi su građani koji su glasali da ih zastupa osoba koja javno kaže da na sabahu misli jedno a na akšamu drugo, ili koja kaže: “Ne znam da li će me poslušati moji podređeni, nekad me poslušaju, a nekad ne poslušaju”. Biseri su i one izjave, poput: “Ponekad ne gledam kud glavom udaram”, ili “Mi nismo naivni ni glupi, samo se ponekad pravimo da smo naivni”. Količina neozbiljnosti i javašluka sa kojom su Izetbegović i njegovi saradnici vodili Bošnjake je tolika da graniči sa cirkusom, i da nije tragično, bilo bi komično. Bosanska stranka je prije dvije godine javno pozvala gospodu Izetbegovića i Silajdžića da se povuku iz političkog života BiH, u interesu opstanka bošnjačkog naroda, jer je i tad bilo više nego jasno da su Bošnjaci dovedeni u ćorsokak. Ali šta očekivati od osobe koja na sva zvona najavi da se više neće kandidovati, a onda to za desetak dana porekne, kao da se ama baš ništa nije dogodilo. Ko biva, eto narode, ja se malo šalio...

Kako komentirate česte posjete Izetbegovića islamskim zemljama? Mislite li da su ta njegova putešestvija dobra u sadašnjem trenutku u kojem se nalazi BiH? Da li su ta njegova putovanja u korist svih naroda BiH ili su pak u pitanju njegovi osobni interesi ili interesi tvrde struje u SDA?

Ajanović: Mi smo davno okarakterisali kao sulud odlazak Izetbegovića na Hadž, usred rata, kada se glavni argumentarij protiv Bosne i Bošnjaka temeljio na navodnom islamskom fundamentalizmu. Izetbegović se tada zamotao u čaršaf, obukao nanule, i poveo svitu novinara da ga slika, što je urodilo objavljivanjem Mahatmine slike na naslovnim stranama brojnih evropskih listova. U suštini, nema tu nikakvih opasnijih namjera. Riječ je o želji jednog običnog malog čovjeka za istorijskom važnošću. Kao predsjednik jedne evropske višenacionalne državnice Izetbegović objektivno ne

bi imao šansu da bude zabilježen u istoriji. Kao predsjednik evropske zemlje u kojoj je izvršen genocid nad muslimanima, koji su navodno ubijani zbog svoje privrženosti islamu, Izetbegović je dobio šansu da uđe u istoriju islamskog svijeta. Da mu je još pošlo za rukom da stvori prvu islamsku teološku državicu na evropskom tlu, i drugu na planeti - bio bi islamski mesija. Na tom putu vjetar mu je smahnuo čaršaf, a onda mu je pukla nanula, pa nije nidokle stigao. Ostadosmo gologuzi i bosni.

Što mislite o politici bh političara, Hrvata?

Ajanović: Hrvatska vrhuška u BiH se ne razlikuje mnogo od bošnjačke. Isti je to duhovni i moralni kalibar ljudi. Stvarali su jedni druge. To je još jedan dokaz o zajedništvu, o tome da se kod bh naroda događaju isti društveno-politički procesi. Isto će se događati kad budu odlazili, u paketu. Mislim da bosanski Hrvati imaju u opoziciji izuzetne političke ličnosti.

U demokratskom društvu, za kakvim se "teži" u BiH, vrlo je bitno da mediji budu neovisni i slobodni, da ne budu pod nadzorom niti jedne stranke. To je najbolje jamstvo da će se davati točne informacije i to je dobra provjera vlasti i ujedno je jedan od stupova demokracije. Što mislite o RTV BiH i uopće o medijima u BiH?

Ajanović: Smatram da JP RTV BiH treba staviti pod upravu međunarodnih institucija, čime bi svima bio zagarantovan pristup medijskom prostoru. Danas je to ubjedljivo medij vladajuće bošnjačke stranke. Iskustva BOSS-a sa TV BiH su zaista ilustrativna. Kada smo na izborima 1996. pokušavali građanima prezentirati svoju viziju, utemeljenu na realitetu, bivali smo od strane voditelja na najgrublji način diskreditovani. Nakon toga je uslijedio embargo za sve što radi Bosanska stranka. Objavili smo preko 200 saopštenja, imali smo veliki broj press konferencija, ali embargo je ubjedljivo ostao na snazi.

Kad smo kod medija, kakvo je Vaše stajalište spram isključenja sa napajanja električnom energijom antenskoga sustava na Zborištu kod Tuzle, preko kojeg svi građani TPŽ mogu pratiti programe HRT-a? Gledate li Vi HRT?

Ajanović: Za mene to više liči na ono kako mali Đokica zamišlja državu. Sejde Bajramović u Vladi TPK, od kojih su neki do jučer snabdijevali pijace na veliko, odjednom su dobili moć. Moć shvataju kao mogućnost zabranjivanja i zatvaranja, sprečavanja i batinanja, a ne kao sredstvo da uvedu nove sadržaje i da u svim smislovima obogate život. BOSS se zalaže za stotine tv kanala,

nemamo ništa protiv ni da polovica bude hrvatskih, ili bošnjačkih, ili srpskih, svejedno je. Medijsko prisustvo vidimo kao obogaćenje, a ne kao sužavanje našeg duhovnog horizonta. Nemam mnogo vremena, ali me raduje svaki novi tv signal na području gdje živim.

Protivite li se Vi uspostavi novih općina s hrvatskom većinom pučanstva, primjerice Općine Soli i Općine Ravne - Brčko?

Ajanović: Bosanska stranka se davno izjasnila o tome. Mi takvo što smatramo, jednostavno, nepotrebno, suvišnim. Hrvatski, kao i bošnjački nacionalni interesi unutar Federacije treba da budu štice i afirmisani putem kulturnih institucija, i to je, ako se dobro organizuje, sasvim dovoljno za brigu o nacionalnom bitku. Ta vrsta separacije u smislu osnivanja nacionalnih opština, za nas nema smisla. Imamo zajedno mnogo više bitnijih pitanja, nego da vrijeme gubimo na vizijama razdvajanja. No, mi nismo u tome isključivi. O svemu se da dogovarati.

Vi ste protiv procesa privatizacije?

Ajanović: Naravno. Mi ne možemo pristati na to da imovina koju su građani za svoje potrebe stvarali i gradili godinama, sada pripadne nekome ko će to po jeftine pare otkupiti. Sve stranke su decidne u tome da kompletnu društvenu imovinu treba privatizovati, jedino se ne mogu dogovoriti oko toga kada to treba učiniti, prije ili poslije izbora, iz razloga što smatraju da će onaj ko bude na vlasti pokupiti pljačkaški kajmak. Za nas je to nemoralno, i protuzakonito. Bosanska stranka se takođe zalaže za tržišnu ekonomiju, za razvoj poduzetništva, ali ne po cijenu ugrožavanja socijalnih i imovinskih prava građana. Mi jesmo za kapitalizam, ali pod uslovom da se na tržištu ne nađu kategorije humanosti, briga za zdravlje, penzionere i djecu. U tom kontekstu, privatizacija ne može biti sprovedena bez onih koji su tu imovinu stvarali. Ako će neko već privatizovati zdravstvene centre, onda neka preračuna koliko su građani odvojili za njihovu izgradnju, pa nek to isplati onima čija je to imovina.

Jeste li Vi za podjelu BiH? Kako danas vidite BiH?

Ajanović: Za BOSS se često veže navodna inicijativa o podjeli BiH na tri dijela. Riječ je o tome da smo u vrijeme najtežeg rata između svih bh naroda javno prezentirali mirovni program po kome bi svaki narod u BiH imao svoj entitet, bez prava na otcepljenje. Smatrali smo da je to neuporedivo bolja varijanta od ratne opcije, uzaludnog ginjenja, od tragedije koja se, kao i svaka ratna, završava za zelenim stolom. I danas smatramo da je svako

političko rješenje bolje od rata, da je bolje 100 godina pregovarati nego jedan dan ratovati. Danas BiH vidimo u dejtonskim okvirima, što ne znači da se takav model treba smatrati konačnim, i nefleksibilnim, ukoliko se pokaže da nešto bolje može biti sretnije rješenje za sve nas.

Uskoro izlazi iz štampe Vaša politička studija pod naslovom “Bošnjački nacionalni program”. O nužnosti nastajanja ovog programa mnogo je govoreno, budući da niko u istoriji bošnjačkog naroda nije stvorio takav dokument. O čemu se radi?

Ajanović: U najkraćem, postojala je potreba da se neka krucijalna pitanja kod Bošnjaka stave na pravo mjesto, da im se zna odgovor. Naravno, ja na ovako kratkom prostoru ne mogu prepričati sve što donosi ova studija, ali jedna od temeljnih postavki “Bošnjačkog nacionalnog programa” je imperativ postojanja bošnjačke političke ekvidistance i prema bosanskim Srbima i prema bosanskim Hrvatima. I u drugom svjetskom ratu, a evo i sada, priklanjanje Bošnjaka jednoj od strana u sukobu se pokazalo - tragičnim izborom.

Molit ću Vas za komentar inicijative za izmjenu izbornih pravila po kojim bi svaki narod mogao birati i predstavnike druga dva naroda.

Ajanović: Ukoliko se to dogodi, doći ćemo u poziciju da predstavnik jednog naroda može biti izabran od druga dva naroda, što će značiti da ta osoba neće biti legitimni zastupnik naroda čije interese, formalno, zastupa. Dogodiće se da, recimo, Bošnjaci i Srbi izaberu, na primjer, Ivu Komšića, a da Hrvati svoje glasove daju Krešimiru Zubaku. Mora se zadržati pravo svakog naroda da bira onoga ko će ga zastupati, i ko će mu biti odgovoran.

Ima li upotrebe vjere u politici BiH?

Ajanović: Sa aspekta ratnog vremena - sve manje. Međutim, i danas smo svjedoci prisustva vjerskih službenika u političkim događanjima kakva ih ne bi trebala interesovati. Mislim da će vrlo brzo, sa prodorom ekonomske logike, doći vrijeme da vjera bude smještena tamo gdje joj i jeste mjesto. Situacije poput one kada je u Mostaru neki hodža izveo prvi udarac sa centra na jednom fudbalskom turniru ostaće kao ilustracija ovog, u neku ruku, ipak grotesknog vremena.

Što znači Vaša rečenica: “Pred BOSS-om je vrijeme”?

Ajanović: Kada biste prelistali BOSS-ova saopštenja, press-konferencije i druge javne istupe, kada bi potpisane datume

